Hoba Contraction of the second second

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

Nº 46 (2479) Год XLVIII

Беласток, 16 лістапада 2003 г.

Цана 2,00 зл.

Дзве польскія нацыі

Яўген Мірановіч

Лозунг "праваслаўны паляк" беларускімі дзеячамі ўспрымаецца як праява канфармізму г.зв. "нашых", якія не хочуць мець клопатаў у працы, пазбягаюць раздражняць шавіністычна настроеных суседзяў, не хочуць ускладняць жыцця сваім дзецям. Хаця — як вучаць у школьных падручніках — жывем сярод найбольш талерантнай нацыі ў свеце, ведаем як гэта выглядае на практыцы. Таму апрача звычайнай асіміляцыі, "нашы" ўцякаюць у польскасць, каб дасягнуць пачуццё бяспечнасці, псіхічную выгоду, адмоўна не вылучацца з натоўпу.

Праваслаўны паляк, у адрозненні ад этнічнага паляка, сам па сабе не мае пачуцця місіі змагання за замацаванне свае нацыі. Польскім шавіністам робіцца ён толькі ў сітуацыі, калі яго ангажаванасць нехта можа заўважыць і пераканацца ў адданасці польскай справе. Праваслаўны паляк пастаянна жыве ў пачуцці страху, што ў яго польскасці нехта можа сумнявацца. Таму ненатуральна часта падкрэслівае, што ён "як паляк" думае так і так. Палякі-католікі зрэдку адкрыта гавораць, што думаюць пра сваіх "рускіх". Найчасцей усіх праваслаўных успрымаюць як адну "кацапскую масу", але, зразумела, менш іх раздражняе актыўная дэманстрацыя польскасці такім ці іншым схізматыкам, чым адкрытае выяўленне беларускасці.

Эліта "найбольш талерантнай нацыі" на еўрапейскі манер будзе паўтараць пустыя лозунгі пра шматкультурнасць, памежжа, узаемнае праніканне ўплываў, але да фурыі прыводзіць іх, напрыклад, самое акрэсленне "гісторыя Беларусі", "гісторыя беларусаў". Чагосьці такога не было, няма і быць не павінна. Там была польская зямля, пасля прыйшля Расія і гвалтам яе забрала, а пасля бальшавікі яшчэ прыдумалі беларусаў.

сваёй волі не будзе змагацца за Польшчу ад Познані да Смаленска, ад мора да мора. Не стане ён таксама ганарыцца імперыяй, якая мела сілу праследаваць каланізаваныя "рускія народы", не перажывае роспачы, калі чытае пра ўключэнне Беларусі ці Украіны ў межы Імперыі Раманавых. Праваслаўнага паляка не раздражняе таксама беларускае слова, хіба, што загаворыш да яго на гэтай мове ў прысутнасці этнічных палякаў. Тады можа цябе нават зненавідзець. Звяртаючыся да яго на беларускай мове здраджваеш яго найглыбей скрываную таямніцу. Ахвотна за тое слухае ён беларускія песні. Прыйдзе нават на бэгэкатоўскі канцэрт і будзе там адчуваць сябе як сярод сваіх.

Па палітычных прыкметах праваслаўны паляк — прыхільнік левай арыентацыі. Этнічны паляк на Беласточчы[працяг • 4]

Настаўнікі перад новай школай у Дубічах-Царкоўных

На аўтобусе ў Дубічы-Царкоўныя

Ганна Кандрацюк

На двары яшчэ стаяла святая ноч, як з рукзачком і добрым настроем падалася я ў Дубічы-Царкоўныя. Надвор'е прывітала марозным ветрам і снегам.

Першы мароз і снег — як шокавая тэрапія — найперш пакідае ахвота і рашучасць. А можа вярнуцца дамоў, перачакаць мароз? На прыпынку таксама не было жывой душы. Мой аўтобус валокся быццам чарапаха, спыняўся, коўзаўся на слізкаватай дарозе.

— Ці паспею яшчэ ў Бельску на дубіцкі аўтобус? — пытаю шафёра, бо налятаюць дрэнныя прадчуванні.

— Лепшага спалучэння няма і не будзе, — чую ў адказ.

я і гвалтам яе забрала, а пасля бальавікі яшчэ прыдумалі беларусаў.
Праваслаўны паляк тым часам сам па аёй волі не будзе змагацца за Польшчу

Ужо ў Бельску, куды прыязджаем пазней планаванай гадзіны, чую, што спалучэння няма — але будзе, толькі... пасля абеду.

Каб не вяртацца ў Беласток, зноў на тым жа аўтобусе еду ў Гайнаўку. За радай шафёра купляю білет у Галады (столькі дакладна каштуе білет з Беластока ў Гайнаўку), a jak będzie kontrol to zobaczymy... У выпадку кантролю, вядома, шанц на апраўданне ў мяне ніякі! Пра ашчаднасць таксама не хочацца думаць — з Гайнаўкі ў Дубічы-Царкоўныя прыйдзецца ехаць "паспешным" і заплаціць у два разы даражэй чым звычайна. Але пакуль засесці ў той аўтобус мне трэба яшчэ пачакаць дзве з паловай гадзіны ў Гайнаўцы. У сярэдзіне чакаюць тры пасажыры. Холадна. Праследуюць атрутныя думкі — еду ў свет, адкуль усе ўцякаюць?

У Дубічы-Царкоўныя дабіраюся пасля пяці гадзін дарожнай цягамоціны.

На задбанай вуліцы царыць цішыня. Толькі зрэдку закукарэкае певень або скрыгане *крайзэга*. А ў школе якраз перапынак. Чуецца польскамоўны гоман. У настаўніцкім пакоі — наадварот. Усе свабодна размаўляюць па-падляшску. Калі пытаю пра месца беларускай мовы, чую адзін адказ.

— A з чым мы яшчэ можам тут паказацца?!

Настаўнікі і школьнікі ведаюць з досведу, што самыя значныя поспехі заваявалі якраз у беларускіх конкурсах — хто ў мастацкіх, хто ў прадметных, хто ў рэгіянальных. Вось зараз гімназісты рыхтуюцца да турніру, які ў палове лістапада арганізуе бельская "тройка". Трэба падрыхтавацца з літаратуры, гісторыі Беларусі і рэгіёна ды паказаць мясцовыя асаблівасці.

- І гэта найбольш падабаецца нашым вучням, кажа Галіна Трашчотка, настаўніца беларускай і польскай мовы ў гімназіі.
 - А што свойскага падрыхтуеце?
- Стравы з бульбы: таўканіцу, бліны, бульбяную бабку. І яшчэ нашы песні, старыя, аўтэнтычныя.

Тэму мясцовых смакоццяў працягвае і пані Бажэна Маркевіч. Разам з малодшымі навучэнцамі збіраюцца ў Елянку, дзе будуць назіраць за выпечкай хлеба. Паказ адбудзецца ў сапраўднай вясковай хаце. Сама ідэя — частка праекта, на які школа атрымала грант ад Цэнтра грамадзянскай адукацыі Польшча-Беларусь. У рамках праекта планаваныя таксама веласіпедныя вандроўкі і заняткі па фатаграфіі, якія правядзе настаўнік Славамір Кулік.

[працяг 🖝 3]

Патрэб многа і працы

xanae

₽ 3

Забіраць ад мяне малако прыязджаюць аж з Вэнграва, з фірмы "Hochland"; на ўсю гміну адно да мяне прыязджаюць адтуль. Раней плацілі мне добра, за літр па 10-25 грошаў больш чым Бельск або Гайнаўка, сёння тае розніцы няма. З нашай гміны сяляне здаюць малако галоўным чынам у гайнаўскі малаказавод.

Дзве весткі

4

Добрая вестка кранае падляшскі рэгіён значна больш непасрэдна. Маргарыта Карпюк, вучаніца беларускага ліцэя ў Гайнаўцы, у апошнім этапе польсатаўскай праграмы "Ідал" ідзе як бура. Адзін з пяцёркі членаў журы, музычны крытык, а адначасова ад пачатку гэтага выдання "Ідала" фанат Малгосі — Роберт Ляшчынскі акрэсліў яе як "найбольшы прыродны рэсурс Падляшша".

Мая першая пабыўка 🕝 5

Мае мінскія сябры паказалі мне так шмат, што і ўсяго не дасца пералічыць! Перад выездам мой добры і дасціпны сябра раіў мне: "Помнік Перамогі. Не падыходзь да яго, бо ніхто не ведае, калі гэты слуп упадзе". І сапраўды, помнік рамантуюць, ён увесь у рыштаваннях, бо пачынаў небяспечна перахіляцца...

Прадстаўляем Гайнаўшчыну

8

Ансамбль народнага танца Гайнаўскага дома культуры паўстаў у 1993 годзе. Складае яго моладзь гайнаўскіх гімназій і сярэдніх школ. Даваў ён мастацкае афармленне многім мерапрыемствам у Гайнаўцы і наваколлі. Даваў канцэрты м.інш. у Варшаве, Беластоку, Граеве, Цеханоўцы, Сямятычах, Белавежы, Бельску-Падляшскім... Танцаваў таксама ў Свіслачы і Пружанах у Беларусі ды ў Швецыі.

Свет Валаама 🕝 9

Паводле легенды, да прыняцця хрысціянства, Валаам быў гігантычным язычніцкім свяцілішчам. Сёння каля месцаў, дзе калісьці маліліся язычнікі, стаяць крыжы, часоўні. Апостал Андрэй Першазванны, прабываючы на скіфскіх і славянскіх землях, з Ноўгарада адправіўся на Валаам, дзе знішчыў язычніцкія сімвалы і паставіў каменны крыж.

Цікавінка ў Градалях 🖝 11

Уязджаючы ў Градалі, што ў Арлянскай гміне, з боку бельскай шашы, увагу зразу прыцягвае вялікае спрадвечнае страшылішча— дыназаўр даўжынёю за дзесяць метраў!

Беларусь беларусы

Інтэграцыйны правал

Усё больш і больш накаляюцца адносіны паміж беларускім і расійскім урадамі. Пры гэтым, відаць, ужо па звычцы, паўтараюцца завярэнні ў братэрскай любві і цягі народаў да яднання. Але калі для расійскіх палітычных і дзелавых колаў мэта ў дачыненнях з Беларуссю больш-менш вызначаная, то кіраўніцтва апошняй, падаецца, пачынае "губляць сябе" на ўсёй постсавецкай прасторы.

Апошнія дні кастрычніка характарызаваліся палітычнымі дэмаршамі. На адмысловай прэс-канферэнцыі прысвечанай беларуска-расійскім дачыненням Аляксандр Лукашэнка заявіў, што Расія, нібыта, ледзьве не пад прымусам цягне Беларусь у рублёвую зону. "Вось такім чынам дзейнічае кіраўніцтва Расіі, нам прапануюць — вазьміце расійскі рубель, гэта дабро для беларусаў, вазьміце, вы адразу ў два разы багацей

станеце. А праз коску кажуць: але глядзіце, калі вы расійскі рубель не возьмеце, мы вам адкруцім галаву".

Дайшло нават да персаналіяў. Беларускі прэзідэнт агучыў прозвішчы супрацоўнікаў адміністрацыі свайго расійскага калегі, якія, нібыта, і "ставяць палкі" ў колы інтэграцыі. Гэта, цяпер ужо былы кіраўнік гэтай адміністрацыі Валошын і ягоны намеснік Прыходзька.

Усе гэтыя "выкрывальніцкія" заявы прывялі да таго, што беларускі пасол у Маскве Грыгор'еў быў выкліканы ў расійскі МЗС, дзе атрымаў прадстаўленне "ў сувязі з выказваннямі несяброўскага характару ў адносінах да расійскага боку, якія прагучалі на прэс-канферэнцыі прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнкі". На момант напісання артыкула аб нейкім выкліканні ў адказ расійскага пасла ў Мінску чутна не было.

Не абышоў сваёй увагай А. Лукашэнка і стасункі з "Газпрамам", які ён назваў другім расійскім міністэрствам замежных спраў, які патрабуе ад Беларусі немагчымага — продажу кантрольнага пакета акцый "Белтрансгаза", манапаліста беларускай газавай сістэмы. Самае дзіўнае, што гэтую немагчымасць з пункту гледжання кіраўніка Беларусі можна пераадолець, калі "Газпрам" дазволіць здабываць газ са сваіх свідравін. Для кіраўніцтва кампаніі такая прапанова падаецца ўвогуле не вартай разгляду. І гэта зразумела, за не надта каштоўную і састарэлую газатранспартную сістэму Беларусі аддаваць крыніцу абагачэння падаецца, па меншай меры, дзіўна.

Тое, што лукашэнкаўская Беларусь "усур'ёз і надоўга" сапсавала палітычныя і эканамічныя адносіны з Еўропай, ужо, напэўна, ясна ўсім. Але зараз можна канстатаваць, што абазначылася тэндэнцыя сапсавання адносін і з партнёрамі па СНД.

28 кастрычніка на пасяджэнні кіраўнікоў урадаў Еўразійскай эканамічнай супольнасці (ЕўрАзЭС) выконваючы абавязкі прэм'ера Беларусі Сяргей Сідорскі заявіў аб тым, што ён не падпіша раней узгодненыя прэзідэнтамі "Прыярытэтныя напрамкі развіцця ЕўрАзЭС на 2003-2006 гг." пакуль расійскі бок не пагодзіцца на кампенсацыю за ўвядзенне свайго рубля на тэрыторыі Беларусі. Больш таго, Расія мусіць пагадзіцца на розныя патрабаванні Мінска па "саюзнай

дзяржаве". У выніку, прадстаўнікі Расіі, Казахстана, Кіргізіі і Таджыкістана (краін, што ўваходзяць у ЕўрАзЭС) мусілі патрабаваць тлумачэнняў у беларускага выконваючага абавязкі прэм'ера. І не толькі за агучаныя раптоўна пазіцыі, але і за запазычанасць Беларусі ў агульны бюджэт арганізацыі. "Мы прызнаем факт недаплаты, але з-за адсутнасці фінансавых крыніц прапануем адкласці абмеркаванне пытання", — распавёў Сідорскі. А "інтэграцыйныя працэсы ў рамках ЕўрАзЭС, агавораныя "Прыярытэтнымі напрамкамі", уваходзяць у супярэчнасць з аналагічнымі працэсамі ў рамках Саюзнай дзяржавы Расіі і Беларусі". Гаворачы звычайнымі словамі адказ такі: у нас свая інтэграцыя і яна мусіць быць толькі такой, якой мы хочам, а на меркаванні сваіх партнёраў зважаць не жадаем, не тое што ім грошы даваць.

Сэнс усіх такіх падзей вырысоўваецца зразумелым — правал "інтэграцыі па-лукашэнкаўску" раззлаваў беларускае кіраўніцтва на інтэграцыйныя памкненні пуцінскай Расіі, яе натуральнага жадання быць адной з важкіх і паважаных краін свету. Час постсавецкай раз'юшанасці ў Расіі праходзіць, расіяне ўсё больш і больш гавораць аб сваёй краіне як аб першай. На колькі гэта адпавядае рэчаіснасці — пытанне іншае, але відавочна адно — у беларускім "выратавальніку славян" патрэбы ўсё менш і менш. Сваіх хапае.

Уладзімір Лапцэвіч

На добрае і благое

Шаноўны чытач, не бойся — не апавяшчаю, што хіба найбольш папулярнаму тэлесерыялу "Na dobre i na złe" праз тыдзень пагражае знікненне з экрана (хаця асабіста не быў бы я супраць развітанню са светам ілюзіі, прапанаваным нам тэлевізійнымі "элітамі"). Можна сабе ўявіць якая была б рэакцыя на такую падзею. Сотні тысяч лістоў пратэсту, мо нават маніфестацыя ў Варшаве ў абароне тэлегерояў. Бо каб нечага дабіцца ў нас, абавязкова трэба "з'ездзіць" у Варшаву. Найлепей у некалькі тысяч людзей і паказаць, што мардабой нам неабыякавы. І таму ў нашай хрысціянскай краіне ўжо амаль штодзённа сунуць у сталіцу "паломніцтвы" шахцёраў, шафёраў, сялян, настаўнікаў... усіх, хто яшчэ хоча пазмагацца за сваё выжыванне. Можа паслухаюць, але могуць і адлупцаваць на бокі.

Апошняй спробай ратавання нашай годнай беларускай прысутнасці на падляшскай зямлі была славутая талака некалькі гадоў таму на Гайнаўшчыне, калі справа ішла пра доступ нас, шматвяковых абарыгенаў, да дроў, грыбоў і ягад у Белавежскай пушчы. Ішло пра

скай яды. Кінутае тады ананімным змагаром у бок міністра аховы асяроддзя Жаліхоўскага яйка нагадвае мне сімвалічна славутыя подзвігі герояў гэтай зямлі XIX і першай паловы XX стагоддзя. Апошняе яйка змагання. Яйка як кругаварот беларускай гісторыі і пачуццё бяссільнасці.

Раскінутыя, падзеленыя ворагамі і самімі. Ашуканыя бліжэйшымі і далейшымі суседзямі. Мусім навучыцца быць народам на добрае і благое. Бо нешта нядобрага дзеецца з намі, калі ведаем усіх герояў штодзённых тэлесерыяляў. і амаль плачучы спачуваем ім, успрымаючы надуманасць за сапраўднасць. А з другога боку, ў нас няма часу на звычайную спагаду, на беларускую ўзаемадапамогу. Гэтыя словы — не лямант. Гэта спроба асэнсаваць нашыя беларускія шляхі і выбары ў новым стагоддзі.

Такі шлях і такі выбар зрабілі напэўна некаторыя сябры беларускіх няўрадавых арганізацый і партый. Зрабілі яго сотні тысяч звычайных і сумленных грамадзян Беларусі, для якіх словы незалежнасць і дэмакратыя — не інтэграцыйныя гульні і дыпламатычнае разуменне свету. Тылзень таму пішучы

аб закрыцці Праваабарончага цэнтра "Вясна" запытаўся я хто будзе наступным. Адказ прыйшоў хутка. 5 лістапада мінскі гарадскі суд адхіліў скаргу праваабарончай арганізацыі "Незалежнае таварыства прававых даследаванняў", якая аспрэчыла папярэджанне мінскай управы юстыцыі. Гэтым прысудам адкрылася дарога да закрыцця трэцяй на працягу апошніх двух месяцаў праваабарончай арганізацыі ў Беларусі. Юрысты гэтай арганізацыі выступалі ў звыш сарака працэсах ідучы ў спрэчкі з дзяржаўнымі ўстановамі. Але закрываюць не толькі праваабаронцаў. На тое, каб уявіць сабе маштаб працэсу, прапаную прыгадаць закрытыя арганізацыі трэцяга сектара. Па стане на 27.10.2003 г. сёлета ліквідавана было 19 арганізацый:

- рэспубліканскага маштабу: "Маладзёжны хрысціянска-сацыяльны саюз", "Жаночы адказ", "Рука дапамогі" (дапамога зняволеным і асобам, якія выйшлі з турмы);
- абласныя рэсурсныя цэнтры: "Ратуша" Гродна, "Агенцтва рэгіянальнага развіцця «Варута»" Баранавічы, "Грамадзянскія ініцыятывы" Гомель, "Цэнтр маладзёвых ініцыятываў «Контур»" Віцебск;
- лакальныя аб'яднанні: "Радзімічы" — Буда-Кашалёва, "Карані" — Лоеў, "Рэ-

гіянальны цэнтр грамадскіх ініцыятываў" — Маладзечна;

- праваабарончыя цэнтры ў Мінску: "Прававая дапамога насельніцтву", "Вясна", "Незалежнае таварыства прававых даследаванняў";
- культурна-асветніцкія фонды: "Беларускі фонд «Касіяпея»", "Фонд імя братоў Луцкевічаў";
- грамадскія арганізацыі: "Гомельская асацыяцыя дзяцей і моладзі АСДЕ-МО", "Садружнасць моладзі «ІМКА»" Гомель, "Ініцыятыва" Гомель (жаночая арганізацыя), Рэчыцкая гарадская грамадская арганізацыя ўдзельнікаў ліквідацыі аварыі на Чарнобыльскай АЭС Рэчыца (сацыяльная арганізацыя).

Летась былі ліквідаваны рэсурсовы цэнтр "Вежа" (Брэст) і маладзёжны цэнтр "Гарт", а ў 2001 г. — Цэнтр падтрымкі дэмакратычных пераменаў імя Філіона Кміты, Задзіночанне беларускіх студэнтаў і Маладзёвы інфармацыйны цэнтр.

Крыху сумнавата і халаднавата зрабілася на душы. Але што ж, большасць нас думає: мая хата з краю. І ўзяўшы ў рукі "ўлюбёны" кубак з кавай ці гарбатай, сядзем хуценька перад тэлевізарам і будзем найлепшымі лекарамі, каханкамі, святарамі, палітыкамі.

На добрае і благое не хапае часу.

Яўген Вапа

Візы танней?

Міністр замежных спраў Польшчы Владзімеж Цімашэвіч у час візіту ў Беластоку 3 лістапада не выключыў паніжэння цэн на візы для грамадзян Беларусі і Расіі. Умова? Тое ж самае павінны зрабіць і гэтыя краіны.

— Мы гатовы панізіць цану на візы ў два разы. Ніжэйшай цаны дастаткова, каб пакрыць кошты іх выдавання.

Аднабаковае паніжэнне цэн Польшчай было б, на думку міністра, не ў парадку ў адносінах да Украіны. Зракла-

ся яна браць ад палякаў аплаты за візы, у адказ на факт, што польскі бок узяў на сябе ўсе кошты звязаныя з іх выдаваннем. Владзімеж Цімашэвіч падкрэсліў таксама, што апаскі наконт гвалтоўнага падзення руху на межах пасля ўвядзення 1 кастрычніка візавага рэжыму былі беспадстаўныя. Прывёў даныя польскіх консульстваў, якія выдалі толькі ў кастрычніку больш за 150 тысяч віз, галоўным чынам — шматразовых.

 Гэта сведчыць аб магчымасці вяртання да становішча ў асабовым руху да ўвядзення візавага абавязку.

Згодна з дамовай з Шэнген, немагчыма цалкам адмяніць візы. Аднак, прэзі-

дэнт Аляксандр Кваснеўскі ў апошнім інтэрв'ю расійскаму тэлебачанню сказаў:

— Надзеюся, што праз пару гадоў будзем мець бязвізавы рух з усімі, таксама з Расіяй ды Украінай.

Не ўспомніў, аднак, аб Беларусі.

Тым часам, па-за паніжэннем цэн на візы, на думку міністра Цімашэвіча, ёсць магчымасць увядзення палягчэнняў у прыгранічным руху. Гэта цяпер пад развагай Еўрапейскай камісіі. Калі б так здарылася, то на лягчэйшае перасяканне мяжы маглі б разлічваць жыхары прыгранічнай паласы ў 50 кіламетраў.

Міністр Цімашэвіч паінфармаваў таксама аб размове з міністрам замеж-

ных спраў Беларусі пару тыдняў таму. Прагучала тады заява аб магчымым адкрыцці пяці новых пагранпераходаў. Справа ў паскарэнні адкрыцця пераходаў у Ліпшчанах ці Хварасцянах. Папрыярытэтнаму трактуецца павышэнне статуса пагранперахода ў Полаўцах. Да гэтага часу служыў ён толькі грамадзянам Польшчы і Беларусі. Аб пераломе справы новых пагранпераходаў можа сведчыць факт, што Міністэрства ўнутраных спраў і адміністрацыі перадало 150 тыс. злотых на інвестыцыі на лакальным пагранпераходзе ў Белавежы.

(мах)

Найстарэйшая хата ў Дубічах

На аўтобусе ў Дубічы-Царкоўныя

Славамір глядзіць заклапочаны за акно, — а можа яна толькі страшыць?

Пакуль наведаю паасобныя класы і самых актыўных навучэнцаў беларускай мовы, у школе ўжо адчуваецца канец працоўнага дня. Настаўнікі раз'язджаюцца кожны ў свой бок — хто ў Гайнаўку, хто ў Бельск. У адрозненне ад мяне, даязджаюць на ўласных машынах, па тры-чатыры асобы. Аказваецца, такім спосабам можна і зэканоміць на білетах, і заашчадзіць час.

— Уся школа жыве "даязджаючы", — чую на месцы, — бо ў Дубічах вучац-

ца дзеці з цэлай гміны. І, каб дагадзіць А тут зіма ўжо прыйшла, — пан усім, школьны аўтобус развозіць найперш наймалодшых, другім наваротам развозіць старэйшых і гімназістаў.

> — А ці ёсць у вас пазаўрочныя заняткі? Замест адказу чую нараканні на ашчаднасці і рэформу. У бедных гмінах, якой лічаць сябе Дубічы-Царкоўныя, аплачваюць толькі неабходнае. Настаўнікі "баяцца" дабівацца павышэння кваліфікацый, бо дыпламаваны настаўнік у беднай гміне ўспрымаецца як цяжар для бюджэту. Вось тут на 18 настаўнікаў толькі адзін дыпламаваны. Прыемна адзначыць, што звання дасягнула беларусістка Галіна Трашчотка.

У Пачатковай школе 92 навучэнцы,

Дзеці перад будынкам старой школы

у гімназіі — 63. Амаль 90 працэнтаў школьнікаў вывучае беларускую мову.

— Большасць дзяцей ведае і цэніць родную мову, — кажа пані Галіна. — Калі ў нас школьныя святы, яны самі хочуць, каб былі беларускія песні і спектаклі. Вось нядаўна, на свята настаўніка, падрыхтавалі сцэнку на дыялекце і ўсіх яна рассмяшыла, уцешыла.

У будынку старой школы, дзе ад пяці гадоў наладжваюць этнаграфічны музей, забітае бляхай акно. Калі хачу сфатаграфаваць найстарэйшы дом у мясціне, як з-пад зямлі з'явіўся старажыл на веласіпедзе.

— I będzie coś takiego zdejmować? — папракае мяне дзед. У маім фотааб'ектыве апынуўся ўжо помнік савецкаму байцу, які тут стаіць непадалёк школы і царквы.

Па дарозе наведваю яшчэ спадарства Анну і Мікалая Панфілюкоў, а пасля зноў выглядаю аўтобуса. Пэўны адрэзак едзем праз Белавежскую пушчу. А тут

як у казачным агародзе — праз снег прабіваюцца жывыя колеры чырвона-зялёна-аранжавых дрэў. Глянеш уніз — усё яшчэ жывое, каляровае і прыбранае срэбным далікатным інеем. На другі дзень, калі раптам ападзе ўсё лістоўе з дрэў, успамін пушчы набярэ яшчэ большага смаку і незвычайнасці. Таксама як сардэчныя і цікавыя сустрэчы з дзяцьмі і вернымі сябрамі "Нівы".

Але цана ёсць цана. У Гайнаўцы зноў уцякае з-пад носа аўтобус і зноў трэба чакаць. Холадна і непрыемна на апусцелым вакзале. Усярэдзіну што раз урываюцца галодныя бяздомныя сабачкі. А тут усё закрыта, усё ўжо прыбрана. На двары зноў зацягвае святая ноч, а я баюся, што за сваю ўпартасць яшчэ расхварэюся. Але шчасце мяне не пакідае. Калі ў паваротнай дарозе спыняюць нас кантралёры і правяраюць білеты, цешуся як дзіця — бо ў маіх руках білет проста ў Беласток, а не ў Галады.

Ганна Кандрацюк

Патрэб многа і працы хапае

Вёска Дыдулі з'яўляецца адной з актыўнейшых у Арлянскай гміне. Ёсць там гээсаўская крама, дагледжаная святліца, а ў постпэгээраўскім пасёлку як рэдка ў якой цяпер вёсцы — каля паўтара дзесятка дзяцей у школьным узросце. З жыхарам гэтай вёскі, узорным гаспадаром і адначасна старшынёй Гміннай рады Антонам ГОЛУБАМ размаўляе Міхал Мінцэвіч.

— Ці восенню ў вясковай гаспадарцы менш працы?

— Працы столькі ж, што і летам. Гэта такая майстэрня, дзе трэба працаваць увесь час, не зважаючы, калі сонца ўсходзіць ці заходзіць; гэта — як не лічыць — шаснаццаць працоўных гадзін. Бо зімою таксама трэба ўстаць у 4^{30} і ў 22^{00} лягаць спаць. Працы ў полі няма, але хапае яе дома — усім у сям'і. Спецыялізацыя малочная, восенню каровы ходзяць на лугі — можна сказаць — толькі на шпацыр, бо ж травы няма і трэба іх дакормліваць так як узімку.

— Ці аплачваецца цяпер прадукаваць малако?

– Забіраць ад мяне малако прыязджаюць аж з Вэнграва, з фірмы "Hochland"; на ўсю гміну адно да мяне прыязджаюць адтуль. Раней плацілі мне добра, за літр па 10-25 грошаў больш чым Бельск або Гайнаўка, сёння тае розніцы няма. З нашай гміны сяляне здаюць малако галоўным чынам у гайнаўскі малаказавод. У верасні за літр малака плацілі па 82 грошы, у кастрычніку мела быць больш. Можна сказаць, што ад двух гадоў ца-

на малака падае. Раней было нават і па 1,20 зл. Кошт прадукцыі ўзрос, а цэны панізіліся.

– У вас ёсць польскі трактар, і вялікі беларускі, а цяпер дайшоў яшчэ адзін, найбольшы, "Zetor". Ці ў куплі машын дапамагае мо вам Еўрасаюз?

— Еўрасаюзныя датацыі мяне не кранаюць, бо я "зарана народжаны". У наступным годзе, паводле новых законаў, магу ў свае 55 гадоў адысці на структурную пенсію; магу ўжо апісваць гаспадарку.

- Вашы сыны яшчэ маладыя: ці горнуцца да гаспадарання?

 Наследнікі ёсць, але ці наследуюць — гэта віламі па вадзе пісана. Быццам хочуць, але гавораць, што шэсцьдзесят гектараў, да таго ж раскіданых, гэта не гаспадарка — трэба каб было дзвесце гектараў.

— Скажыце крыху пра Дыдулі, якая гэта вёска. Калісь маладыя людзі "ўцякалі" з вёсак — ці цяпер хочуць вяртацца?

– Гэта напэўна з-за таго, што мала магчымасцей атрымаць працу. У 1971 годзе, калі дзялілі абшчыну, у Дыдулях было 34 гаспадары, а цяпер цяжка сказаць, колькі іх. Аблагоў у наваколлі няма і не відаць, каб садзілі ў нас лес. Пустых хат, без дагляду, у вёсцы няма. Ёсць крыху адзінокіх людзей, пераважна жанчын. Калісь людзі ў нас ткалі маты, рабілі каробкі, цяпер такой вытворчасцю ніхто не займаецца.

— Як вы, як старшыня Гміннай рады, бачыце патрэбы вёскі і як ацэньваеце стан сельскай гаспадаркі ў гміне цяпер і на будучыню?

Патрэб у вёскі многа. Найважнейшае тое, што людзі астаюцца тут працаваць і жыць, дакупляюць сабе больш зямлі. З'яўляецца патрэба правядзення камасацыі грунтаў, інтэгравання ўчасткаў пасля куплі. Сёння зноў узнікае цераспалосіца — калісь была ў малых кавалках, сёння ў большых. А што будзе далей цяжка сказаць.

Адмоўным бокам нашай сельскай гаспадаркі з'яўляецца тое, што яна хілее. Але ёсць і станоўчы бок: яна можа хутка зрэфармавацца, г.зн. могуць паўстаць вельмі вялікія гаспадаркі, таму што наглядаецца гандаль зямлёй. Але як будзе — час пакажа.

Антон Голуб каля свайго новага трактара

— Ці ў Арлянскай гміне сяляне карысталіся еўрасаюзнымі пазыкамі?

– Дагэтуль яшчэ ніхто ў нашай гміне гэтага не прабаваў. Ведаю, што будуць хадайнічаць у Вульцы-Выганоўскай.

Міхал Мінцэвіч

Зубры — візітная картачка

Мерапрыемства праходзіла ў Музеі Белавежскага нацыянальнага парку

На фестываль прыроды "Зубровішча", які 18 і 19 кастрычніка 2003 года адбыўся ў Белавежы, прыбылі вядомыя ў Польшчы людзі культуры і палітыкі з міністрам замежных спраў Владзімежам Цімашэвічам. Прыехалі таксама мясцовыя самаўрадаўцы, каб паразмаўляць з эколагамі аб будучыні Белавежскай пушчы. На жаль, не выступілі сё-

лета, так як у мінулым годзе, мясцовыя творцы. Паўночнападляшскае таварыства аховы птушак, якое ў супрацоўніцтве з Белавежскім нацыянальным паркам і банкам Polska Kasa Opieki S.A. было арганізатарам мерапрыемства, паставіла на першым месцы распаўсюджванне інфармацыі аб пушчы і яе прыродазнаўчым багацці ў Польшчы і свеце.

— Праз 5-6 гадоў Фестываль прыроды стане візітнай картачкай Белавежы, — заявіў дырэктар фестывалю Яраслаў Хыра. — На Белавежскую пушчу нельга глядзець як на аб'ект, які можна выкарыстаць толькі для навуковых мэт або мастацкай дзейнасці. У навуковых работнікаў магутныя веды, а мастакі ўмеюць перадаць іх грамадству і таму ўсе павінны супрацоўнічаць.

У час закрытага пасяджэння, у якім прыняў удзел міністр Владзімеж Цімашэвіч, эколагі і самаўрадаўцы гаварылі пра ахову і выкарыстанне Белавежскай пушчы. Самаўрадаўцы прапанавалі прыцягнуць да развіцця турызму ўсе пушчанскія гміны. Гайнаўка магла б стаць месцам масавага турызму, а Белавежу наведвалі б турысты з прыродазнаўчымі зацікаўленнямі.

— Ад некалькіх гадоў ахова пушчы ідзе ў добрым напрамку. Нядаўна ўзніклі новыя запаведнікі. Леснікі таксама вельмі спрыяюць ахове пушчы. Белавежская пушча павінна астацца прыгожай. Наша або наступнае пакаленне дачакае, што ўся Белавежская пушча будзе нацыянальным паркам, — заявіла Сімона Косак.

У час мерапрыемства дэманстраваўся фільм Яна Валенціка аб фатографе Владзімежу Пухальскім. Дзякуючы яго фотаальбомам Ян Валенцік пачаў ціка-

віцца прыродазнаўчай фатаграфіяй. Зараз рыхтуе ён фільм "Сага аб старадаўняй пушчы". Адбыліся таксама сустрэчы з Марцінам Кыдрынскім, фатографам і вядомым аўтарам прыродазнаўчых перадач і Адамам Вайракам, які ў "Выбарчай газеце" публікуе прыродазнаўчыя матэрыялы з Белавежскай пушчы. Сабраныя ў вялікай зале Музея БНП выслухалі вершы дрывасека і паэта Рышарда Адама Грухаўкі. Адбылася прэзентацыя альбома Гжэгажа і Тамаша Класоўскіх "Падляшша — крэсавая краіна". У канцэртнай зале Белавежскага асяродка культуры выступіла спявачка Анна Мар'я Ёпэк. Віктар Волкаў выставіў свае фатаграфіі з зубрамі. Зубры сталі візітнай картачкай белавежскага мерапрыемства. Нават арганізавана была асобная дыскусія на тэму "Навуковая бяседа пра зубра", якую вёў спецыяліст па даследаванні зуброў, доктар Збігнеў Красінскі. Спецыялісты звярталі ўвагу, што белавежскія зубры могуць звесціся з-за генетычнага мінулага (развяліся яны ад адной пары).

— Фестываль цудоўны, падрыхтаваны прафесійна, з багатай праграмай, — ацаніла мерапрыемства выконваючая абавязкі дырэктара Белавежскага асяродка культуры Аніта Гвай.

Аляксей Мароз

Вачыма паляка

Дзве весткі

У апошні час дайшлі да мяне дзве весткі: добрая і нядобрая. Пачну ад благое. Вось, 5 лістапада стала вядомым, што Польшча найгорш падрыхтаваная да ўваходу ў Еўрасаюз. Ёсць у яе сур'ёзныя хібы аж у дзевяці галінах. Параўнальна, з ліку дзесяці краін, якія кандыдуюць у ЕС, перадапошняя — маленькая Мальта. Але, напрыклад, таксама невялікаа Літва мае хібы толькі ў дзвюх галінах. Засцярогі брусельскіх чыноўнікаў у першую чаргу выклікае сістэма непасрэдных даплат да сельскай гаспадаркі. Значыць, ставяць яны пытанне, ці паспеем падрыхтаваць гэту сістэму на час (значыць, да мая будучага года, калі ўвойдуць у ЕС) і ці ўвогуле сістэма спрацуе. Вельмі сур'ёзныя апаскі выклікае таксама справа кантролю харчоў, чыстасці прадуктаў уводжаных на рынак, м.інш. падрыхтоўка аховы ад хваробы шалёных кароў (BSE).

Яшчэ да афіцыйнага агучэння рапарту падрыхтовак, шмат хто з польскіх палітыкаў еўрасаюзныя заявы патрактаваў як помсту за цвёрдую польскую пазіцыю наконт рашэнняў з Ніцы, значыць, абароны ўведзенай там сістэмы падліку галасоў у час дэбатаў пашыранага Еўрасаюза. Дае яна Польшчы моцную пазіцыю, што не вельмі падабаецца некаторым, асабліва больш уплывовым, краінам. Нішто вартыя тлумачэнні камісара па справах пашырэння ЕС Гюнтэра Ферхойгена, што такая аргументацыя польскіх палітыкаў — звычайная знявага. Нашы прадстаўнікі палітычнага жыцця не могуць прыняць з пакорлівасцю еўрасаюзных уваг і замест узяцца за хуткія прыстасаваўчыя дзеянні, прабуюць "адвярнуць ката хвастом", быццам спрабуючы зацерці ўласныя занядбанні. Калі не, дык, незалежна ад прынятай дэкларацыі аб заканчэнні перамоў Польшчы з ЕС, маёвы ўваход у г.зв. еўрапейскую сям'ю можа апынуцца пад пагрозай.

Добрая вестка кранае падляшскі рэгіён значна больш непасрэдна. Маргарыта Карпюк, вучаніца беларускага ліцэя ў Гайнаўцы, у апошнім этапе польсатаўскай праграмы "Ідал" ідзе як бура. У першым адрэзку фінальнай часткі як адзіная заспявала не па-англійску. Бравурна і, як акрэсліў паэт-песеннік, член журы Яцак Цыган — іначай, арыгінальна выканала па-польску песню "Тэлефоны" Гжэгажа Цяхоўскага і яго гурту "Рэпубліка". Адзін з пяцёркі членаў журы, музычны крытык, а адначасова ад пачатку гэтага выдання "Ідала" фанат Малгосі — Роберт Ляшчынскі акрэсліў яе як "найбольшы прыродны рэсурс Падляшша". І хоць тая культавая песня, спяваная калісьці ў кантэксце іншай польскай рэчаіснасці, у выкананні гайнавянкі спасылалася на рэаліі, так сказаць, з мабільнікамі ды SMSамі ў фоне, то, несумненна, спявачка паказала свае вакальныя магчымасці. А ў гэтым якраз справа.

Так як у сувязі з рапартам ЕС няма ў мяне прычыны да гонару, што "тут" жыву, то Малгося Карпюк выклікае ўва мне адчуванне, што іншая частка таго гонару мяне аж распірае. Што цікава, я не ганаруся дзякуючы польскай уладзе, а дзякуючы толькі (?) маладой беларусцы, якая шануе сваю беларускасць, якая не перашкаджае ёй, а нават дапамагае, у заваёве Польшчы. Пакуль што, Польшчы.

Гэты тэкст напісаў я да чарговага адрэзка фінальнага "Ідала", дзе спявалі толькі рокавыя песні. Веру ў тое, што гэтай, як акрэсліла Малгосю адна з газет, дзяўчыне з індувідуальнасцю пойдзе ўсё проста шлягерна!

Ці так "пойдзе" польскім палітыкам, каб "надрабіць" хібы?

Мацей Халадоўскі

Сувязь са светам

У дзевяці гмінах Падляшскага ваяводства наступіў камунікацыйны пералом. Рушылі першыя "гарачыя пункты" — hotspots. Гэта месцы, у якіх магчымае будзе бесправадное спалучэнне з Інтэрнэтам, значыць, своеасаблівыя інтэрнэтавыя чытальні. Дазволяць яны нават жыхарам блізкіх вёсак на доступ да рознага тыпу ведаў, даступных ва ўсім свеце. Уведзены яны ў рух у рамках ажыццяўлення Міністэрствам навукі і інфармацыі праграмы "Іконка".

Згодна з упэўніваннем віцэ-міністра навукі і інфармацыі Войцеха Шэўкі, пакуль невядома, калі будуць прыведзены ў рух чарговыя такія чытальні, хоць ахвоту прыступіць да тае праграмы заявілі амаль усе са 116 гмін Падляшскага ваяводства. Маюць яны ўзнікаць у публічных месцах, заяўленых гмінамі. Праграма "Іконка" дапускае магчымасць стварэння ў кожнай гміне аднаго пункта з некалькімі камп'ютэрамі. Будзе там таксама абсталяванне, якое дасць магчымасць спалучацца з Інтэрнэтам у радыусе некалькіх соцень метраў ад галоўнага пункта. Самаўрады нясуць кошты паслуг пра-

панаваных пастаўшчыку Інтэрнэту. Абсталяванне, найдаражэйшую рэч, фундуюць спонсары.

Пакуль што, не рашыліся на ўдзел у праграме дзве гміны — Сямятычы і Кляшчэлі. Як тлумачаць працаўнікі міністэрства, не маюць яны яшчэ адпаведных тэхнічных магчымасцей. Для прыкладу, у Сямятычах няма адпаведных культурных устаноў, а ў школьных бібліятэках няма месца, і адчынены яны толькі ў час працы школ.

Пакуль прыведзены ў рух (13 лістапада) дзесяць інтэрнэтавых чытальняў. Ужо вядома, што будуць яны дзейнічаць м.інш. у Саколцы, Дуброве-Беластоцкай, Васількаве. Віцэ-міністр Шэўка хацеў бы, каб большасць чытальняў пачала дзейнасць яшчэ да канца года.

Падляшша было выбрана як першае для ажыццяўлення праграмы "Іконка", паколькі віцэ-міністру Шэўку залежала на тым, каб перасталі яго бачыць як найбольш тэхналагічна адсталае.

Лічыцца, што сёння ў свеце дзейнічае каля 20 тысяч *готспотаў*, размешчаных галоўным чынам у аэрапортах і гасцініцах дзеля прабываючых там бізнесменаў.

(холм)

Дзве польскія нацыі

не найчасцей схіляецца да эндэцкай арыентацыі. Праваслаўны паляк не мае нічога супраць існавання беларускіх арганізацый, але падчас выбараў не стане ён галасаваць на беларускіх кандыдатаў. Не жадае ён публічнага існавання беларускай праблемы. Баіцца, што можа яна засмактаць яго, нават супраць яго волі. На сямейным узроўні беларускасць яму

не перашкаджае. Нават не ўсведамляе, што ў гэтым плане ён цалкам згодны з эндэкамі. Польскі нацыяналіст аднак не са страху перад беларускасцю імкнецца сапхнуць яе на абочыну, у зону прыватнасці, а проста для ідэі. Польскасць не пераносіць ніякай канкурэнтнасці.

Паляк-католік у адносінах да іншых нацый заўсёды прымае пазіцыю Конрада Валенрода. Ніколі не гаворыць та-

го, што думае і не робіць таго, што гаворыць. Дэманстрацыйнай ветлівасці ці прыхільнасці на словах часта спадарожнічаюць дзеянні, якіх можна спадзявацца ад людзей крайне нам непрыхільных. Праваслаўны паляк можа паступаць так сама, аднак не для ідэі, а толькі як служака і для асабістага інтарэсу. Нікчэмнасць у адным і другім выпадку абазначаць будзе тое самае, але тая для ідэі быве няспынная.

У штотыднёвіку "Палітыка" (н-р 44) быў апублікаваны артыкул Тамаша Ша-

роты "Лісты нянавісці", у якім аўтар апісвае як контрразведка нацыянальнага падполля знішчыла ў час нямецкай акупацыі інтэлектуалаў сярод АКаўскага кіраўніцтва за арганізацыю дапамогі яўрэям. Тагачасным валенродам выгадна было, калі немцы вырашалі па іх волі яўрэйскую праблему на польскай зямлі. Перашкаджаць гітлераўцам лічылі злачынствам супраць інтарэсаў польскай нацыі. Нянавісць да чужых была такой вялікай, што прымушала забіваць нават сваіх.

Яўген Мірановіч

Мая першая пабыўка

Помнік Перамогі ў рыштаваннях

Так, я — беларуска. Так, я ніколі яшчэ не была ў Беларусі. Але я шмат пра яе чула і чытала. З вялікай цікавасцю і нават можа непакоем чакала, калі змагу параўнаць прачытанае з рэальным, калі змагу сама пабачыць усё, аб чым дагэтуль толькі чула. Нарэшце, здарылася доўгачаканае: фірма, у якой працуе мой бацька, экспартуе свае вырабы таксама ў Беларусь, і ён быў прызначаны там у камандзіроўку — у мяне была магчымасць на два дні паехаць у Мінск!

А пачынаўся ўжо кастрычнік... Такім чынам прыйшлося раней з'ездзіць у Беласток за візай. Прыемна ўразіла беластоцкае беларускае Генконсульства не толькі звонку (будынак робіць нечаканае ўражанне багацця — з чым пэўна мала каму асацыіруецца Беларусь...), але і ўсярэдзіне — ветлівая служачая цягам паўтары гадзіны выдала нам візы. Спачатку мы стараліся з ёй гаварыць на беларускай мове, але яна нам адказвала па-польску. Урэшце яна перайшла на расійскую, а мы, "коб хучэй було", на гаворку. І так сабе мы гаманілі, на чатырох мовах нараз. Як касмапалітычна...

Мая "беларуская прыгода" пачалася сапраўды беларуска. У адным цягніку ехалі дырэктар Мінскага драматычнага тэатра і вядомы полацкі паэт. Алесь Аркуш шматзначна ўсміхнуўся, калі пры ўездзе ў Мінск па радыё пачуліся "Простыя словы":

"Усё так надзейна, Усё так грунтоўна, Што тут дадаць?

Хіба што нічога...' Горад зрабіў на мне такое вось уражанне — быццам бы там нічога не трэба было дадаваць. Хаця, там шмат што дадаюць — на кожнай плошчы, пры кожнай вуліцы ў цэнтры — нешта будуюць. Адбудоўваюць, дабудоўваюць, аднаўляюць. Гэта, праўда, сам Лукашэнка сказаў, што ён "сваю краіну за па Мінску гэтага якраз не відаць. Прэзідэнт хоча зрабіць сталіцу візітнай карёсць. Нават не візіткай, а паштоўкай. Можа гэта туманнае надвор'е, можа гэта з прычыны восені Мінск запомніўся мне хутчэй не як сапраўдны горад, а як карціна мастака-імпрэсіяніста. Увесь нерэальны цэнтр з тымі грандыёзнымі будынкамі і прасторнымі вуліцамі так адрозніваюцца ад вечна запханай Варшавы! Уявіце сабе, што едучы ў нядзелю па галоўнай вуліцы горада мы амаль не сустракалі другіх машын! Нам сказалі: "Гэта ж уік-энд, усе на дачах". Я не разумела яшчэ аднаго — чаму той горад выглядае так нерэальна? Адказ знайшоўся хутка — там амаль зусім няма вялікіх рэкламных стэндаў! Можа часткова адтуль і ўражанне такой чысціні і прасторнасці...

Мае мінскія сябры (з якімі я, дарэчы, пазнаёмілася па Інтэрнэце!) паказалі мне так шмат, што і ўсяго не дасца тут пералічыць! Трэба засяродзіцца на самым цікавым. Перад выездам мой добры і дасціпны сябра раіў мне: "Помнік Перамогі. Не падыходзь да яго надта блізка, зрабі здымак здалёк, бо ніхто не ведае, калі гэты слуп упадзе". І сапраўды, помнік рамантуюць, ён увесь у рыштаваннях, бо пачынаў небяспечна перахіляцца... Пом-

нікаў я бачыла шмат, але самы новы з іх — помнік Адаму Міцкевічу. Яго адкрылі тры дні да майго прыезду. Пад помнікам Леніну сябры звярнулі маю ўвагу, што надпіс на ім зроблены — тарашкевіцай! А гэта ж правапіс, якім мала хто зараз карыстаецца, бо ён быў забаронены... савецкай уладай! Калі мы так размаўлялі пад помнікам, да нас пачаў памаленьку набліжацца міліцыянт. Я зрэшты ў сувязі з яго там прысутнасцю раней вырашыла не рабіць здымкаў, усё-такі апарат мела наверсе. Ён, пэўна, працу такую мае, бо падыходзіў да нас асцярожна, робячы крок, спыняючыся, і зусім нягледзячы ў наш бок. Мы таксама на яго не глядзелі, але вырашылі, што размову можам скончыць па дарозе.

Накіраваліся мы ў славутае мінскае метро. Сяброўка расказвала, што голас, які загадзя паведамляе аб чарговай станцыі, яна ніколі не забудзе. Сапраўды, у словах "Дзверы зачыняюцца, наступная станцыя..." (па-расійску), адчуваецца нешта з гіпнозу. Робіцца так сонна і спакойна... Цікава, што ў Мінску існуе "падземны горад" — комплекс крамаў у пераходзе ў метро. Яны ў большай частцы вельмі малыя, і прадаюць усё даволі дорага. Гэта, як кажуць, з-за высокай арэнднай платы. Усё-такі вядома, што "Песня падземных жыхароў" НРМу не напісана пра тых, хто жыве ў мінскім метро — у пераходах знойдуцца і "бананы, і ківі", а напэўна не бракуе там святла.

Калі нехта кажа словы "метро" і "пераход", думкі напраўляюцца ў бок Нямігі. Я аб трагедыі дзевяноста дзевятага года даведалася... на канцэрце. Алесь Памідораў спяваў "Крывавае свята", а я, хаця яшчэ не ўсё разумела, пачала плакаць... Добра, што ў зале было тады цёмна... А ў Мінску... Не, не была я ў трагічным пераходзе. Але калі мы ехалі ў гасцініцу, шафёр расказаў і пра цывілізаваным светам не павядзе", але Нямігу. "Там немножкі людзей задавілі". Такая вось гісторыя, анекдот амаль. Цікавінка для замежных турыстаў. тачкай краіны — і тым яна дакладна І зноў мне захацелася плакаць. Не з жалю па памерлых, а з жалю за тое, як людзі балючы ўспамін умеюць ператварыць у атракцыён горада. Ды я не заплакала. Навошта праліваць слёзы над адвечным парадкам свету? "Жывыя заўсёды маюць рацыю над памерлымі".

Але ж, даходзім ужо да нейкіх вельмі сумных высноваў, а гэтыя два дні я ж правяла зусім весела! Нават, можна сказаць, крыху "культурна", бо была таксама ў Музеі мастацтва. Здзівіў мяне асобны цэннік для мясцовых і замежных гасцей. На Украіне такое, праўда, таксама існуе, але неафіцыйна, бо забаронена законам...

Другога дня мела я наведаць інтэрнэтную знаёмую ў яе школе, але, на жаль, не атрымалася. А магло б быць цікава яна ж вучыцца ў закрытым уладамі Гуманітарным ліцэі імя Якуба Коласа. Голасна было аб закрыцці гэтай школы, "Газета выбарчая" прысвяціла нават доўгі артыкул аб дэбеларусізацыі, якую праводзіць у сваёй краіне Лукашэнка. Зараз усё заціхла, а беларускія ліцэісты,

школу якіх "рамантуюць", маюць урокі па розных месцах у горадзе.

Не пайшла я ў ліцэй, затое ўвесь дзень правяла з бацькам на працы. Мы крыху хадзілі па крамах і заўважылі, што беларусы — таварыскія людзі. Здарылася мне, што чужы дзядзька спытаў пра цану талерак, і калі б я далікатна не пачала адыходзіць, ён праз нараканне на цэны перайшоў бы, пэўна, да агульных высноваў пра сутнасць улады і свету... Бацьку, які з прадстаўнікамі мясцовай фірмы гутарыў пры выстаўцы касметыкі, здарылася падобнае: нейкая даволі пажылая жанчына спынілася ля іх і пачала ўспамінаць, што "яна «Panią Walewską» яшчэ з шасцідзесятых гадоў помніць!". А можа, гэта вялікі горад так на чалавека паўплывае, што хоча ён уцячы ад самоты ў натоўпе і шукае кантакту з іншымі людзьмі?

Пра беларускія крамы магу сказаць адно — там не меншы выбар, чым у польскіх (калі справа ў сукенках ці паліто, пэўна нават большы). Ва універмагу "Беларусь" цікавым з'яўляецца тое, што айчынныя прадукты маюць лепшы статус ад імпартных — ім прызначаны асобныя палічкі ў відавочных месцах. У відавочных, бо найчасцей пры ўваходзе да кожнай большай крамы знаходзіцца таксама асобная маленькая крама з прадметамі рэлігійнага (праваслаўнага) культу. Манахі і манашкі розных манастыроў прадаюць іконкі, свечкі, кніжкі. Відавочны зварот да рэлігіі, будуюцца новыя цэрквы і касцёлы...

У цэнтральнай кнігарні ў Мінску самым цікавым не былі кніжкі, бо іх наогул не было шмат (прынамсі тых, якія я мела надзею набыць; "Доўгай дарогі дадому" Быкава ці "Койданава" Глёбу са не было), але партрэты прэзідэнта, якія ад уваходу ўжо пазіралі на мяне са сценаў. Зноў нагадаўся НРМ:

"Мой партрэт прадаецца ў кніжнай краме. Мой партрэт

на сцяне вісіць у раме".

Прызнаюся, што ў першай хвіліне я мела нечаканую ахвоту купіць сабе каляровага прэзідэнта, нават можа павесіць дома на сцяне... Але цана мяне стрымала. Трохмоўнае выданне "Новай зямлі" і "Дзяды" па-беларуску разам каштавалі нямнога больш чым прэзідэнт, дык пакуль што на маёй сцяне чакае вольнае месца.

Так прайшоў дзень, і трэба было збірацца дадому. Апошняе, што мы бачылі ў Беларусі, вакзал, аказаўся такім ма-

Самы новы помнік — Адаму Міцкевічу

дэрным, што проста няма як яго параўнаць з варшаўскім. Сяброўкі, гледзячы здымкі, спачатку не маглі паверыць, што гэта ў Беларусі, а пасля — што гэта вакзал. Быў позні вечар, але я не мела ўражання нейкай небяспекі — не круціліся (я ўжо па-польску хацела сказаць "мэнты", але менты там якраз былі...) падазроныя людзі, бяздомныя не спалі на лаўках...

Падарожжа было спакойнае і толькі адзін момант мне спадабаўся — калі я за акном пачула нарэшце не рускія, а польскія крыкі чыгуначнікаў. Чамусьці гэта выклікала ўсмешку — "я дома". Бо, хаця экскурсія была вельмі прыемная, крыху нявыгадна было ўвесь час чуць рускую мову ці трасянку на вуліцах... Вышэйзгаданы сябра, ведаўшы, што я не ўмею скласці сапраўднага сказа па-руску, раіў мне: "З міліцыянтамі па-беларуску не размаўляй, бо яны гэтага чамусьці не любяць. З усімі астатнімі можаш — на ўласную рызыку паспрабаваць размаўляць па-беларуску". Так я рызыкавала гэтыя два дні, і не было б так дрэнна, бо ўсе мяне разумелі, хаця ніхто не адказваў па-беларуску. Здарылася толькі адно не вельмі прыемнае: прадаўшчыца ў гатэлі не ведала, што я маю на ўвазе кажучы "А ці ёсць у Вас ARCHE?". Яна збянтэжылася, быццам бы я да яе па-кітайску загаварыла, а не па-беларуску. Яна папрасіла кагосьці патлумачыць. Дык што тут тлумачыць?! Гэта паляк зразумеў бы! Але яна зразумець не магла. Мне крыўдна стала... Таму з палёгкай прывітала я польскія словы і нарэшце зразумела, як гэта добра, што "Polacy nie gęsi, i swój język mają".

Беларусь мне спадабалася, беларусы таксама, і Мінск горад прыгожы. Я наступным разам хацела б пабачыць больш гістарычныя месцы (больш гістарычныя чым "дом першага з'езда"...). Я хацела б пайсці штудзіраваць у Беларусь. Гэта зрэшты для мяне вельмі прывабна — вучыцца ў Львове, Кіеве ці Мінску. Але ведаю, што не магу там штудзіраваць, бо гэта толькі ўсё ўскладняла б. Яшчэ ж невядома, ці пасля ўваходу ў Еўрасаюз Польшча будзе прызнаваць усходнія дыпломы...

Я з нецярплівасцю чакаю наступнай паездкі ў Беларусь. Як гэта магчыма, што жывучы 20 кіламетраў ад мяжы, я ўпершыню перасякла яе ў свае васемнаццаць гадоў? Думаю, да наступнага выезду не буду чакаць чарговых васемнаццаці.

Зося ЛЕМЕШ

Зоронка ронка дзяцей

I "ц" клас Гімназіі н-р 7 у Беластоку

Верши Віктара Шведа

Пустая галава

— Чаму, — спытаў Адам Івана, — Калі на галаве я стану — Упасці ўжо тады гатоў, У галаву плыве з ног кроў?

Калі я стану зноў на ногі— Не дзеецца тады нічога.
— Таму сенсацыі такія, Бо твае ногі не пустыя.

Малітва

Атрымаў ад сябра Вацік Раптам пытанне такое: — Ці гаворыце вы ў хаце Малітву перад ядою?

— Мы молімся толькі выпадкам, Калі суп есці прыйшлося З грыбоў невядомых, што татка Часам нам з лесу прыносіць.

Уладзімір Карызна

Месяц-ліхтарык

— Мамачка, мамка, — Просіць Віталік, — Купі мне такі, Як на небе, Ліхтарык.

— Навошта табе ён, Я ведаць хачу? — Той хмаркі патушаць — Я свой уключу.

Наталька

Беласток рыхтуецца да турніру

Пра выступленні першакласнікаў можна сказаць адно — яны першакласныя! Дзеткі выпраменьваюць шчырасць, ласкавасць, прыгажосць. Іх пявучыя дэкламацыі кладуцца мёдзікам на душу. Але бываюць і вясёлыя "калючкі".

Зараз, калі пішу гэтыя словы, Наталька Семянюк ужо ў другім класе. Дзяўчынка прадстаўляла школу ў Чыжах. Наталька дэкламавала жартаўлівы верш "Кактус" і, як можна здагадацца, не шкадавала шчыплівай экстравагантнасці.

 А якая з яе элегантка! — зайздросна паўтаралі дзяўчынкі.

Наталька Семянюк — лаўрэатка другога месца цэнтральнага конкурсу "Роднае слова". ЗОРКА

На здымку беластоцкія гімназісты — І "ц" клас з выхавацелькай Уршуляй Штабельскай-Копай.

У класе вядзецца навучанне беларускай мовы. На ўрокі прыходзіць адборная група выдатнікаў. Пакуль іх 11 асоб. Многія з іх вывучаюць родную мову ад прадшколля. Тут

процьма лаўрэатаў мастацкіх і прадметных конкурсаў.

— Зараз рыхтуемся да турніру ў Бельску, — кажа Аліна Ваўранюк, настаўніца беларускай мовы.

Здаецца, няма патрэбы прадстаўляць саміх гімназістаў. Як пачынальнікі беларускай школы ў Беластоку, гадамі распешчвала іх "Зорка". Зараз, калі ідзе падрыхтоўка да турніру, можам ім адно пажадаць вытрымкі і поспехаў.

Беластоцкія школьнікі ходзяць у Гімназію н-р 7, што па вуліцы Сталэчнай.

ЗОРКА

Крыўда

Незвычайны сон сасніў сёння Антон: быццам ён прыйшоў у лес, а лес нахмурыўся і пачаў размаўляць з Антонам.

— Што, чалавек, добра жывецца?— спытаў лес.

Антон не разумеў, хто з ім размаўляе.

- Хто тут, я нікога не бачу?!
- Гэта я лес.
- А хіба ты можаш размаўляць?
 недаверліва спытаў Антон.
- Магу, але мяне ніхто не чуе.
- Чаму ж я чую цябе?
- Ты чуеш мяне таму, што ты яшчэ малы хлопчык I любіш лес, а дарослыя забылі пра мяне.
- Няпраўда. У мяне ёсць старэйшыя браты, і яны кожны год садзяць лес. Хіба гэта не дапамога? Хіба яны не ведаюць, што ты скарб?
- Праўда твая, але ж кожны год знішчаецца вельмі шмат лесу. Разам з ім знішчаецца шмат птушак і звя-

роў. Хочаш паразмаўляць з ляснымі жыхарамі, пачуць іхнюю гутарку?

— Хачу, я вельмі хачу паразмаўляць з імі.

Нечакана лес зашумеў, і перад Антонам з'явілася шэрая ваўчыца. Хлопчык спачатку спалохаўся і хацеў кінуцца наўцёкі, але ваўчыца сказала:

- Пачакай, не бойся мяне. Я не буду цябе чапаць.
- Ты ж звер, драпежнік, і можаш з'есці мяне.
- Я не буду цябе есці, бо я маці і ведаю, колькі пакут прыносіць смерць дзіцяці. Калі чалавек застрэліў майго сына, якому было ўсяго два месяцы, я не ведала, што рабіць. Мне хацелася самой памерці ці забіць чалавека, але я гэтага не зрабіла, стрымалася. Вось мае дзеці...

I ў гэты час з-пад кустоў павылазіла пяцёра шэранькіх ваўчанят, усе падобныя адзін на аднаго. А шостага ваўчыца дастала з ямы.

- Што з ім? спытаў Антон.
- Ён трапіў у пастку, якую паставіў чалавек. Усім лесам яго адтуль

даставалі, і вось цяпер ён не можа

- Але ж ты звер, ты можаш абараніцца.
- Перад чалавекам я бяссільны. Ваўчыца заплакала, але яе голасу Антон не чуў. Ды тут на паляну выйшла прыгожая даўганогая ласіха. У яе цяклі слёзы.
- Чаго ты плачаш? спытаў Антон.
- Я плачу таму, што засталася адна ў гэтым лесе. Як жа так здарылася? Раней тут было шмат ласёў! Не, было нас тут няшмат, усяго дзве сям'і, і тыя былі знішчаны. Засталася я адна, і вялікія гарошыны слёз пакаціліся з яе вачэй. Антон перастаў чуць яе.

Нечакана з-за дрэва пачуўся дрыготкі голас. Хтосьці ціхенька хныкаў, смешна ўсхліпваючы. Антон не зразумеў, хто гэта, і пачаў прыслухоўвацца. Гэта было малое зайчаня.

- Чаго ты плачаш?
- Маю маці і майго бацьку забілі людзі. Знішчылі ўвесь мой род. Я не магу так далей жыць...
- Як яны маглі злавіць вас, вы ж добра бегаеце?

6

Ева

— Каб дайсці да казкі трэба даверыцца найцішэйшай цішыні, у якой нават сэрца гук громам здаецца, кажуць паэты.

Мова пра пранікненне і сувязь нашай душы і душы твора. Дзеці ведаюць найлепш як гэта робіцца!

Ева Шкода — вучаніца бельскай "тройкі", дэкламавала верш Уладзіміра Корбана "Казёл і Мурза". У выступленні дзяўчынкі адчувалася ўвагу і зразуменне твора. Адчувалася таксама, што змест і сэнс верша-казкі жыва ўзрушыў і ўцешыў дзяўчынку. Ева атрымала вылучэнне ў цэнтральным конкурсе "Роднае слова". **3**OPKA

Замак Радзівілаў у Нясвіжы

Вясёлы куточак

Жаба да жабы:

- Ці не хацела б ты быць буслам?
- Уяві сабе, колькі часу трэба было б вечарамі мыць такія доўгія ногі!

- Янка, дакарае настаўніца, ці не сорам табе пастаянна спазняцца на ўрокі?
- А чаго ж мне саромецца? Вы ж часта самі паўтаралі, што на дзіну. Колькі часу спатрэбіцца пятнацнавуку ніколі не запозна.
 - У вашай кватэры няма ваннай; разы! адказвае Андрэйка.

дзе вы купаецеся? — пытае выхавацелька Янку.

- У рэчцы.
- А зімою?
- А колькі ж цяпер гэтай зімы?

На ўроку фізікі настаўнік просіць даць прыклад цеплавой расшыраль-

— Канікулы! — адказваюць вучні. — Летам яны доўгія, а зімою кароткія.

Урок матэматыкі, настаўніца дыктуе задачу:

- Дзесяць касцоў скасіла луг за гацаці касцам, каб скасіць той жа луг?
- Таго самага луга не косіцца два

Загадка

Хоць і звер, а ласкавы, Кажушок атласавы, Лапкі аксамітныя — Вельмі ж яны спрытныя, Вушкі хоць маленькія -Надта ж удаленькія, Вочкі ўночы стрэцяцца — Вугалькамі свецяцца,

— Гэта праўда, але аднойчы мая прыгожая матуля выйшла, каб пашукаць ежы на вячэру. І, вяртаючыся дадому, яна сустрэлася з чалавекам... А бацька мой перабягаў цераз дарогу, па якой ездзіць чалавек... I яго не стала...

Тут з Антонам пачалі размаўляць мурашкі з мурашніка, што знаходзіўся паблізу. Яны таксама жаліліся на чалавека. Антону стала сорамна, што ён чалавек. Ён заплакаў...

Тут Антон прачнуўся. На вуліцы была цудоўная раніца.

— Якая цудоўная раніца! І які дрэнны сон, — сказаў сам сабе Антон.

Ён вырашыў пайсці ў лес і папрасіць прабачэння за ўсё дрэннае, зробленае чалавекам. Калі ён прыйшоў, зашчабяталі птушкі і па верхавінах дрэў прайшоўся вецер. Лес загаварыў:

— Ну што, прыйшоў?

Антон падумаў, што гэта сон, але тут зверху на яго ўпала галінка. Яму стала балюча, і ён зразумеў: гэта не ў сне.

 Дык гэта быў не сон? — здзіўлена спытаў Антон.

На пяколку грэецца, Без вадзіцы мыецца, Часам раздурэецца — Посудам абмыліцца: Зліжа не са сподка, А з таго гарлачыка, Дзе надзвычай смачненька. (KOL)

- А ты як думаеш?
- Я не ведаю.
- Ты чуў, як жывуць жыхары лесу. Табе гэта спадабалася?
- Не, мне стала сорамна, што мы, людзі, не шануем прыроду.
 - Але ты гэта можаш выправіць.
 - Як?
- Шануй прыроду, і тады іншыя, гледзячы на цябе, таксама будуць шанаваць яе. І запомні гэты ўрок на ўсё жыццё.
- Я буду помніць гэта вечна і буду вучыць сваіх дзяцей і ўнукаў дабрыні, беражлівасці да прыроды.

Дома Антон узяў лісток белай паперы і намаляваў чысты прыгожы лес з яго жыхарамі і хатку чалавека, які сябруе з лесам.

На Новы год пад ялінкай ляжаў аркуш паперы, на якім былі напісаны тры жаданні: 1) Каб людзі любілі прыроду; 2) Каб людзі дапамагалі жыхарам лесу, а не палявалі на іх; 3) Каб кожны чалавек пасадзіў столькі дрэў, колькі зрабіў дрэнных учынкаў у жыцці.

Таня Булавенка, Мінская вобласць, Любанскі раён, Пластокская СШ

Замкі Беларусі

Дарагія дзяўчаты і хлопцы! Сёння завітаем у Нясвіж — старажытны беларускі горад. З-за багацця і прыгажосці ў мінулым горад называлі ліцвінскім "Парыжам". Самая самавітая будоўля ў Нясвіжы замак Радзівілаў. Пабудаваны ён у 1533 г. (на месцы драўлянага замка) італьянскім архітэктарам Бернардоні. На працягу стагоддзяў быў разбудаваны і зараз прадстаўляе сабой палацава-паркавы комплекс.

У час апошняй вандроўкі ў Нясвіж мне пашанцавала набыць кніжачку-маляванку Клаўдзіі Шышыгінай-Патоцкай "Нясвіж: назва горада". Тут прыгожыя тры легенды:

— У далёкія гістарычныя часы на гэтым месцы стаяла высокая крутая гара. I называлі яе Нясьвідзь-гарой, бо цяжка было з-за яе што-небудзь убачыць.

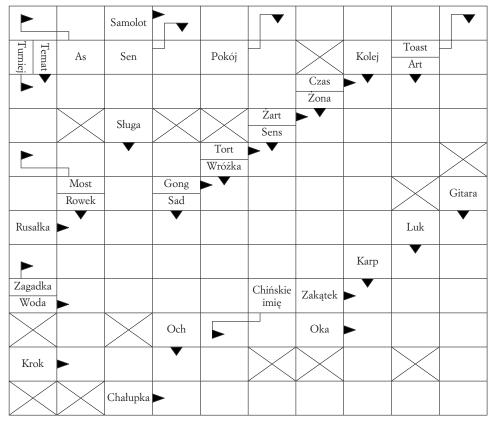
Аднойчы ўзнялася бура, пачаўся патоп. Гару разламала на пяць узгоркаў. Занесла сюды некалькі дамоў і карабель з людзьмі, якія тут і засталіся. Свайму паселішчу яны далі назву гары.

Гэта адна з прапанаваных легенд, але вы можаце прачытаць усе, калі адкажаце на пытанне і дашлеце адказ у "Зорку". Першыя чатыры асобы атрымаюць у якасці ўзнагароды згаданую кніжачку-маляванку (яна рэкамендуецца малодшым чытачам). Адказ знойдзеце тут жа, калі ўважна прачытаеце тэкст.

Пытанне: Якому княжацкаму роду належаў прадстаўлены на здым-**30PKA**

Польска-беларуская крыжаванка № 46

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў "Зорку". Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку н-р 42: Яда, бот, калодзеж, дуда, дарога. Яр, сад, жолуд, мода, дар, абоз, стужка.

Узнагароды — аўтаручкі-cienkopisy — выйгралі: **Паўліна Іванюк** з Бельска-Падляшскага, Паўліна Паскробка з Рэпіск, Паўліна Мялешка, Дарота Цімашук з Дубін, Арэк Галёнка з Пасечнік-Вялікіх, Марцін Мішчук з Арэшкава, Жанэта Яроцкая, Алек Хлябіч з Гарадка. Віншуем!

Ансамбль народнага танца

Гутарка з Аннай БАРАН, танц-майстрам Гайнаўскага дома культуры.

— Што прыцягнула Вас у Гайнаўку?

— У Любліне, дзе я штудзіравала, пазнаёмілася з гайнаўскім хлопцам і ў выніку ўзялі мы шлюб. Пасля навукі рашылі мы жыць і працаваць у Гайнаўцы.

Паколькі я вывучала асветна-культурную педагогіку на Факультэце педагогікі і псіхалогіі Універсітэта Марыі Складоўскай-Кюры, шукаць працу накіравалася я ў Гайнаўскі дом культуры, дзе прынялі мяне на пасаду інструктара па справах папулярызацыі танца; было гэта дзесяць гадоў таму.

– Як дайшло да заснавання Ансамбля народнага танца?

– Народны танец суправаджаў мяне з дзяцінства — я танцавала ў фальклорных калектывах. У час студыяў я спецыялізавалася ў народным танцы, а пасля прайшла інструктарскія курсы арганізаваныя Цэнтрам анімацыі культуры ў Варшаве.

Фальклор, гэта не толькі мая прафесія, але і захапленне. І невыпадкова стаў маім працоўным спадарожнікам. Я задумала стварыць у Гайнаўцы, дзе не было фальклорнай танцавальнай традыцыі, такі ансамбль. Удалося, хаця маладых людзей не надта цягнула да фальклору: іх равеснікі часта ім дакучалі. Некаторыя адыходзілі, але заўсёды аставалася мэтасвядомая група, захопленая фальклорам, традыцыяй і танцам.

Ансамбль народнага танца Гайнаўскага дома культуры паўстаў у 1993 годзе. Складае яго моладзь гайнаўскіх гімназій і сярэдніх школ. Даваў ён мастацкае афармленне многім мерапрыемствам у Гайнаўцы і наваколлі. Даваў канцэрты м.інш. у Варшаве, Беластоку, Граеве, Цеханоўцы, Сямятычах, Белавежы, Бельску-Падляшскім... Танцаваў таксама ў Свіслачы і Пружанах у Беларусі ды ў Швецыі.

Ансамбль некалькі разоў прымаў удзел у ваяводскіх аглядах дзіцячых і маладзёжных калектываў песні і танца. Прадстаўляў таксама Гайнаўшчыну на Цеханавецкіх днях хлеба, дзе атрымаў узнагароду.

У час IV Паказу народнай традыцыі Падляшскага ваяводства XXXI выпуску "У пошуках і наследаванні фальклору", які ў жніўні мінулага года адбыўся ў Беластоку, ансамбль атрымаў I узнагароду.

У рэпертуары ансамбля польскія на-

цыянальныя танцы, танцы падляшскія і іншых рэгіёнаў, м.інш. люблінскія, білгарайскія, курпяўскія, шлёнскія, цешынскія. Наш ансамбль узбагачвае сваю праграму і танцамі іншых народаў. Асаблівую ўвагу адводзім беларускім танцам па прычыне культурнага і геаграфічнага месца нашага рэгіёна. Прадстаўляем Гайнаўшчыну і не можам абыходзіць багатай культурнай разнастайнасці жыхароў гэтай зямлі. Ад двух гадоў супрацоўнічаем з ансамблем "Спадчына" з Пружан. З мастацкім яго кіраўніком Валянцінай Іскалевай абменьваемся вопытам і майстэрствам: яна знаёміць мяне з беларускімі танцамі, а я яе з польскімі. Выследкам гэтага знаёмства з'яўляецца наш багаты фонд беларускіх танцаў.

Цяпер рыхтуемся да ўрачыстага юбілейнага канцэрта з нагоды дзесяцігоддзя ансамбля, які адбудзецца 15 лістапада ў Калоннай зале Гайнаўскага дома культуры. У час гэтага мерапрыемства ансамбль атрымае назву, а выступленне дасць наш госць — ансамбль "Спадчына" з Пружан. Рыхтуем шмат прыемных сюрпрызаў, таму сардэчна запрашаю на наша свята.

- Ваша праца не абмяжоўваецца адно да фальклорных танцаў: займаецеся і іншымі...

Фальклор, сапраўды, іграе ў маім жыцці істотную ролю, але стараюся быць у згодзе з духам нашага часу. Дзеці і моладзь вельмі ахвотна танцуюць пад дыскатэкавыя рытмы. Два гады таму паўстаў у нас ансамбль сучаснага танца "Ілюзія". Пра патрэбу такога роду формы можа сведчыць тое, што сёння ансамбль складаюць тры танцавальныя групы рознага ўзросту і мастацкага ўзроўню.

У сваім рэпертуары "Ілюзія" мае танцавальныя стандарты, характэрныя і тэатру танца, і вельмі сёння моднаму напрамку disco-dance з элементамі brake-dance.

Найбольшым дагэтуль дасягненнем "Ілюзіі" быў выхад у Міжнародны фестываль песні і танца ў Коніне; удзел у ім дазволіў нам супаставіцца з іншымі, абмяняцца вопытам і даў штуршок для больш напружанай працы, а найважнейшае — прыдаў нашай моладзі самаўпэўненасці.

Магчымасць супастаўлення, абмену вопытам, выезды на канцэрты і фестывалі з'яўляюцца неабходным рухавіком кожнага ансамбля.

— Шчырае Вам дзякуй за Вашу працу! Гутарыў Віктар Бура

Міхалова

Гмінны цэнтр культуры запрашае

па вуліцы Беластоцкай 19, запрашае на заняткі ў розных гуртках зацікаўленняў.

Эстраднага спявання можна вучыцца пад кіраўніцтвам Марыюша Харужага ў кожны чацвер ад 10 да 12 гадзіны і ад 18 да 20 гадзіны ды ў кожную пятніцу ад 10 да 18 гадзіны.

У тэатральным гуртку можна займацца ў кожны чацвер ад гадзіны 16. Заняткі вядзе інструктарка Альжбета

на заняткі ў аўторкі і чацвяргі. Для малодшых дзяцей заняткі адбываюцца ад

Гмінны цэнтр культуры ў Міхалове, 13 да 14 гадзіны і для старэйшых дзяцей — ад 14 да 15^{20} . Вядзе іх інструктарка танца Аліцыя Мечкоўская.

Кожны дзень (апрача субот і нядзель) у гадзінах 12-18 можна займацца ў пластычным гуртку.

Вучыцца іграць на гітары можна ў пасляабедні час у аўторкі, серады і чацвяргі, а на раялі — у аўторкі ад 9 да 17 гадзіны ды ў серады ад 9 да 13 гадзіны.

Калі хто з дзяцей, моладзі і дарослых асоб мае жаданне вучыцца ткаць, дык Калі любіце танцаваць, прыходзьце можа прыходзіць на заняткі ў панядзелкі і пятніцы ад 12 да 18 гадзіны.

(AII)

Палац на фотаздымках

У браме Палацовага парку ў Белавежы, якая з'яўляецца адзіным захаваным фрагментам царскага палаца, пабудаванага ў XIX стагоддзі, дзейнічае выстава "Царскі палац у Белавежы". Складаецца яна з 67 фотаздымкаў. Паходзяць яны з фондаў Белавежскага нацыянальнага парку, Падляшскага захавальніка помнікаў даўніны ды прыватных калекцый.

Гісторыя Белавежскай пушчы неразлучна звязана з манаршымі паляваннямі. У 1888 годзе пушча перайшла ва ўладанне царскай сям'і. У наступным годзе распачалася пабудова рэзідэнцыі на ўзгорку над ракой Нараўкай. Раней стаяў там паляўнічы двор польскіх каралёў.

Агледзець выставу можна па папярэдняй дамоўленасці з Асяродкам прыродазнаўчай адукацыі Белавежскага нацыянальнага парку. Асяродак працуе з панядзелка да пятніцы ад 9 да 16 гадзіны.

Супольнасць у культуры

Пад такім лозунгам ужо дванаццаты раз адбыўся ў Варшаве агляд культурнай актыўнасці нацыянальных і этнічных меншасцей у Польшчы. Мерапрыемства праходзіць пад патранатам высокапастаўленых асоб. Сёлета патранат трымаў міністр культуры Вальдэмар Дамброўскі.

23 кастрычніка, у рамках агляду, у Славянскім цэнтры па вул. Гагарына 15, адбыўся аўтарскі вечар беларускіх і ў Беларусі (навуковая дысертацыя аб паэтаў: Галіны Тварановіч і Яна Чыквіна. Імпрэзу вёў праф. Васіль Белаказовіч, эрудыт і выключны знаўца славянскіх літаратур. Прысутных было больш за 40 асоб. Мерапрыемства ўдастоілі пасол Рэспублікі Беларусь Павел Латушка, саветнік пасольства Мікола Пятровіч ды паэт і перакладчык Чэслаў Сэнюх. Не падвялі навуковыя супрацоўнікі Беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта і дзеячы БГКТ, тыя, якія заўсёды знойдуць час паслухаць роднай беларускай мовы.

Пасля прэзентацыі твораў завязалася дыскусія аб творчасці "белавежцаў". Прысутныя заўважылі, што ў творах Галіны Тварановіч паявілася духоўна-рэлігійная тэматыка, чаго дасюль не назіралася ў нашых творцаў. Калі і была дык не экспанавалася, быццам непа-

трэбная ў той час. Праф. Ян Чыквін сказаў, што творчасць "белавежцаў" разнародная і можна знайсці творы з такім ухілам. Чэслаў Сэнюх зачытаў рэлігійныя вершы Рыгора Барадуліна. І гэта быў доказ таго, што ў беларускай літаратуры сённяшняга часу можна знайсці розныя плыні. Глыбока філасофская паэзія Яна Чыквіна дачакалася ўжо належнай ёй ацэнкі не толькі ў нас, але яго творчасці) і ў іншых краінах

Аўтарскі вечар не адзіны беларускі акцэнт у рамках мерапрыемства "Супольнасць у культуры". 25 кастрычніка ў варшаўскім квартале Урсус выступілі калектывы з песнямі і танцамі, між іншым, яўрэйскі, нямецкі, цыганскі. Але нашыя "Васілёчкі" з Бельска пакарылі ўсіх. Па-першае (як сказала мне адна асоба, якой ад захаплення дух заняло) гэта не аматарскі калектыў, але высокапрафесійныя артысты. Дасканалыя касцюмы і харэаграфія ды такія ж галасы захапілі публіку. Давялося некалькі разоў выступаць на біс. Канферанс на беларускай мове быў зразумелы ўсім.

За пашырэнне беларускай культуры ў Польшчы, падзякаваў ім саветнік Пасольства Беларусі Мікола Пятровіч.

Алена Анішэўская

Свет Валаама

Існуюць на зямлі месцы быццам бы створаныя для таго, каб славіць веліч Тварца. Вельмі часта яны аддалены ад акаляючага свету прыроднай мяжой. На Русі адным з такіх месцаў з'яўляецца Валаам — найбольшы востаў на Ладажскім возеры, з мужчынскім Спаса-Праабражэнскім манастыром.

Паездка на Валаам была маёй марай. Знаёмства з гэтай святой зямлёй пачалося з касеты "Северный Афон". Спеваў манастырскай браціі я магла слухаць безперапынку ды яшчэ падспеўваць на знаменную мелодыю так, што сябры пачалі называць мяне "цудачкай".

Дзякуючы Вользе, сяброўцы з Мінска, я паехала на Валаам, пабачыла яго прыгажосць, паслухала знаменна-вала-амскія канцэрты.

З перашкодамі дабраліся мы ў Піцер, які прывітаў нас дажджом. Я закаплялася прыгажосцю слаўнага горада; Ісакіеўскім і Казанскім саборамі, царквой "Спас на Крові", Эрмітажам, помнікам Пятру І, Лаўрай Аляксандра Неўскага (дзе можна было прылажыцца да яго мошчаў) ды самой Нявой.

На Валаам мы вырашылі паплыць з Пецярбурга. Праблема ў тым, што білеты дарагія і нас два разы выкінулі з судна. Пры дапамозе сябры Вольгі — Ігара — мы, як шпіёны, пралезлі на судна і паплылі.

Назва Валаам выводзіцца з фінскай мовы і перакладаецца як "высокая зямля" або "зямля-свечка". Паводле некаторых даследаванняў, назва паходзіць ад язычніцкага бога Ваала (Велеса) або біблейскага Валаама.

Паводле легенды, да прыняцця хрысціянства, Валаам быў гігантычным язычніцкім свяцілішчам. Сёння каля месцаў, дзе калісьці маліліся язычнікі, стаяць крыжы, капліцы. Апостал Андрэй Першазванны, прабываючы на скіфскіх і славянскіх землях, з Ноўгарада адправіўся

на Валаам, дзе знішчыў язычніцкія сімвалы і паставіў каменны крыж.

Заснавальнікі манастыра Сяргей і Герман былі грэчаскімі манахамі. Пакуль прыбылі на Валаам, пабывалі ў Кіеўскай лаўры. Мошчы святых айцоў да сённяшняга дня знаходзяцца глыбока ў каменнай пліце (ад 1180 г.), каб абараніць іх ад прафанацыі. Святыя айцы памагалі людзям, аздараўлялі ад душэўных і цялесных хвароб, выратоўвалі ад смерці ў Ладазе і ад п'янства. З 1918 г. яны сталі агульнарасійска ўслаўленымі.

У адлегласці аднаго кіламетра ад манастыра — ігуменскія могілкі, да якіх вядзе лясная, прыгожая дарога (названая Вольгай апошняй дарогай). На могілках стаіць царква ў гонар Усіх Валаамскіх Святых. Аб тым, што Валаам — святая зямля сведчаць мошчы Анціпа Валаамскага і подзвігі іншых манахаў, напрыклад, Аўраамія Канеўскага, Савація, Генадзія архієпіскапа Ноўгарадскага, Аляксандра Свірскага.

На ігуменскіх могілках асаблівую ўвагу прыцягвае помнік ігумену Дамаскіну (не сваёй велічынёй, а памяццю пра вялікі ўклад у пашырэнне абіцелі). Ён заснаваў амаль усе скіты (аддаленыя келлі з храмамі, у якіх пражывалі манахі ў адзіноце, захоўваючы маўчанне, якія хацелі больш моцна маліцца Богу). Найбольш папулярныя скіты — белы, чырвоны і жоўты, значыць, Уваскрэсенскі, Усясвяцкі і Гефсіманскі, названыя так ад колеру матэрыялу, з якога ўзведзены цэрквы.

Ад прыстані пры Уваскрэсенскім скіце да манастыра вядзе 6-кіламетрівая дарога, з якой можна захапляцца паўночнай прыродай Валаама — жамчужыны Ладагі.

На складаны лёс Валаама паўплывала блізкасць паўночнай мяжы. Не адзін раз шведы нападалі прыладажскія землі і манастыр. З дапамогай святых айцоў

Сяргея і Германа манахі адбудавалі абіцель. На пачатку XVII ст. паўднёвая частка Фінскага заліва папала ў шведскія рукі. З пачаткам XVIII ст., яшчэ да заканчэння паўночнай вайны, паводле ўказа Пятра I, на святой Валаамскай зямлі адраджаецца манастыр.

Найбольш цяжкім перыядам для манастыра былі савецкія часы і апошняя вайна. Хаця пратрываў рэвалюцыю 1917 года, то з пачаткам 1939-40-х гадоў, калі бамбардзіравалі абіцель, а Чырвоная Армія наступала, манахі выбралі меншае зло, пакінулі Валаам і пераехалі ў Фінляндыю. Там апынуліся і ўсе святыні манастыра, а сёння заснаваны Нова-Валаамскі манастыр. Пасля вайны на Валааме быў саўгас, у 1952-1984 гг. дом-інтэрнат для інвалідаў вайны і састарэлых. Ва Уваскрэсенскім скіце бы-

ла турыстычная база. Згарэлі драўляныя капліцы. У 1965 г. паўстаў тут прыродны рэзерват, з 1979 г. — гісторыка-архітэктурны і прыродны музей.

Цяпер манастыр памаленьку адбудоўваецца, выпраўляе ўдары камуністычных часоў.

У саборы, у верхняй Праабражэнскай царкве рэстаўрыруюцца фрэскі, у ніжняй — у гонар Сяргея і Германа — адбываюцца богаслужбы. Летам у манастыр прыязджае столькі паломнікаў, што не хапае месцаў у гасцініцы. Яшчэ больш прыязджае турыстаў.

Манаскае жыццё на Валааме аднавілася ў 1988 годзе. Валаамскі Спаса-Праабражэнскі манастыр мае статус стаўрапігіяльнага г.зн. яго настаяцелем з'яўляецца патрыярх Маскоўскі і ўсяе Русі

Алексій II.

Спаса-Праабражэнскі манастыр

Мая сяброўка, Вольга, засталася на цэлы месяц на Валааме працаваць разам з Насцяй у іконным магазіне. Дамоў мне трэба было даехаць самастойна. На шчасце ў гэтым самым часе на Валааме прабывалі паломнікі з Мачулішчаў каля Мінска. І хаця ў іх не было свабодных месцаў у аўтобусе, па бласлаўленні бацюшкі Георгія я з імі вярнулася.

Для мяне Валаам — чароўная казка — скальныя горы, лясы, возера. Не адчуваючы стомленасці можна захапляцца краявідамі, пасядзець перад крыжам або капліцай. Так добра на Валааме; быццам усе праблемы вырашаліся самі. Гармонія прыроды, духоўнасці і архітэктуры мала каго застаўляе раўнадушным. І няхай ніколі не пагасне яркі, бліскучы, ціхі і малітвенны свет Валаама.

Анна Садоўская

Малітва за настаўнікаў

Настаўнікі Падставовай школы н-р 2 і белліцэя

У святкаванні Дня нацыянальнай адукацыі, якое 19 кастрычніка наладзілі ў Свята-Троіцкім саборы ў Гайнаўцы Дэканальны інстытут праваслаўнай культуры і Праваслаўнае брацтва св.св. Кірылы і Мяфодзія, прынялі

ўдзел настаўнікі і школьныя работнікі Гайнаўшчыны. Пасля Літургіі, якую ўзначальваў мітрафорны протаіерэй Міхаіл Негярэвіч, быў адслужаны малебен. Айцец Міхаіл заклікаў вучняў прымаць удзел у богаслужэннях. Пра-

сіў бацькоў прыводзіць сваіх дзяцей у царкву, паколькі самае вялікае ўздзеянне на выхаванне праяўляюць сям'я, школа і царква. Найчасцей паталагічныя паводзіны тычацца тых маладых людзей, якія не наведваюць царкву.

У памяшканні брацтва педагогаў прывіталі кавай і ласункамі. Дырэктар інстытута протаіерэй Славамір Хвойка адзначыў, што ў мінулым сямейнае выхаванне было адначасна і царкоўным. Першыя хрысціяне толькі Хрыста лічылі тым, які вучыў. Іншых называлі настаўнікамі, бо тыя настаўлялі на правільную дарогу паводле Хрыстовых указанняў.

Апякун Брацтва праваслаўнай моладзі і настаўнік Божага закону ў Комплексе школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы іерэй Андрэй Буслоўскі выступіў з дакладам "Вернасць Богу — фундамент хрысціянскай сям'і".

Падставай добрай сям'і ёсць вера мужа і жонкі ў Бога. Хрысціянскія вартасці бацькі павінны пераказваць сваім нашчадкам. У выхаванні дзяцей трэба

карыстацца дысцыплінай, бацькоўскай мудрасцю, любоўю і быць цярплівым. Паводле святых айцоў трэба дзяцей караць і вучыць мудрасці. Трэба даваць маладым працу, каб не прывыкалі да ленасці. Аднак дзеці могуць несці паслядоўнасці грахоўнага жыцця сваіх бацькоў або дзядоў і таму цяжка іх выхоўваць. Яны хутка заўважаць немаральныя паводзіны старэйшых.

Пасля даклада настаўнікі размаўлялі пра школьныя праблемы. Зараз моладзь паводзіць сябе штораз горш. Часта вучні без належнай пашаны звяртаюцца да настаўнікаў, карыстаюцца вульгарызмамі і праяўляюць насілле ў адносінах да сяброў. Правільнае выхаванне залежыць ад добрага супрацоўніцтва з бацькамі, а тыя не заўсёды хочуць наведваць школу і размаўляць з настаўнікамі. Святары перасцерагалі перад паганскімі гульнямі, якія могуць выклікаць агрэсію і хваробы. Праводзяцца яны ў школах у час "свята духаў" і "анджэйкавых вечарын".

Аляксей Мароз

У школах Бельскага павета

У сёлетнім навучальным годзе ў васьмі школах, падлеглых Бельскаму староству, вучыцца З 788 вучняў, з іх ліку 1 150 у першых класах. У параўнанні з мінулым годам прыбыло амаль сто асоб. Найбольшай па колькасці вучняў школай у паве-

це з'яўляецца Комплекс школ н-р 3 імя Уладзіслава Станіслава Рэйманта, дзе пад наглядам 48 настаўнікаў і дырэктар Зінаіды Ляшкевіч адукуецца 793 вучні.

У школах у час летніх канікул за сродкі павета, бацькоўскіх рад і спецыяльныя

фонды школ былі праведзены рамонты. Комплекс школ н-р 2 узбагаціўся новай спартыўнай залай, а тры школы: І Агульнаадукацыйны ліцэй, Комплекс школ н-р 4 у Бельску і Комплекс сельскагаспадарчых школ у Рудцы — чарговымі інтэрнэтавымі кабінетамі.

Павятовыя школы славяцца высокім рэнамэ, займаючы ў рэйтынгах вядучыя

месцы ў ваяводстве і краіне (напр. Агульнаадукацыйны ліцэй з беларускай мовай навучання імя Браніслава Тарашкевіча), што з'яўляецца безумоўнай заслугай высокакваліфікаванага настаўніцкага калектыву. Сёння, на агульны лік працуючых 313 педагогаў, 72 мае званне дыпламаванага настаўніка.

Міхал Мінцэвіч

Віншуе і кветкі дырэктар Яўгеніі Васілюк уручае войт Міхал Іванчук

Не забывайце пра настаўнікаў-пенсіянераў

13 кастрычніка г.г. у Комплексе школ у Орлі быў урачыста адзначаны Дзень нацыянальнай адукацыі. Урачыстасць, адну з важнейшых у жыцці школы, сваёй прысутнасцю ўдастоілі гмінныя ўлады ды прадстаўнікі настаўнікаў-пенсіянераў і бацькоў. Вучні паказаліся ў багатай мастацкай частцы.

Запрошаных гасцей прывітала дырэктар Комплексу школ у Орлі спадарыня Яўгенія Васілюк, пасля чаго пачалася акадэмія, якую вёў вучань III "б" класа гімназіі Яраслаў Бала. Ён сказаў:

У гэты дзень думкі і сэрцы вучняў скіраваныя на тых, якія з'яўляюцца іх праваднікамі па звілінах і паваротах школьнага жыцця — на настаўнікаў і выхавацеляў. Сардэчна ім дзякуем за высілак, які ўкладваюць у адукацыю і выхаванне. Гэты дзень з'яўляецца таксама нагодай для падзякі ўсім працаўнікам школы за іх працу і каяння за дапушчаныя намі правіны.

У мастацкай частцы, прысвечанай настаўнікам, выступілі вучні розных класаў, так пачатковай школы, як і гімназіі. Было весела, а публіка не шкадавала апладысментаў. Вельмі прыгожа — і часта — выступаў калектыў "Адна трэць" з беларускімі і польскімі

Дырэктар Яўгенія Васілюк падзякавала моладзі за мастацкую частку, а ўсім працаўнікам школы і пенсіянерам пажадала многа здароўя, шчасця ды поспехаў; каб праз усё жыццё было так весела, як у час школьнага святкавання. Дзейным настаўнікам жадала поспехаў у працы і асвойвання чарговых ступеней прафесійнай кар'еры; у селетнім навучальным годзе семярых дырэктар школы запрасіла ў настаўнікаў дабілася прафесійных па- сталовую на пачастунак. вышэнняў.

Далей спадарыня дырэктар уручыла семнаццаці настаўнікам узнагароды за поспехі ў навучальна-выхаваўчай працы; тры з іх атрымалі таксама пісьмовыя падзякі Камендатуры Беластоцкай гарцэрскай харугвы. Паведаміла таксама, што трое настаўнікаў — Альжбета Цюлькевіч, Ала Зінкевіч і Пётр Фарманоўскі — за працу з гарцэрамі і зухамі атрымалі медалі Камісіі нацыянальнай адукацыі.

Войт Арлянскай гміны Міхал Іванчук прысвоіў настаўнікам дзве спецыяльныя ўзнагароды; атрымалі іх настаўніца беларускай мовы Яўгенія Тхужэўская і настаўнік рэлігіі Дзмітрый Мартыновіч. У сваім выступленні Міхал Іванчук прыгадаў складаны перыяд будовы школы, падзякаваў і павіншаваў моладзь з выступленнем ды пажадаў, каб у будучыні цёпла ўспаміналі настаўнікаў. А настаўнікам жадаў здароўя і выдатных вынікаў навучання ды добрага супрацоўніцтва з сабою і вучнямі; цёпла прыгадаў і іншых працаўнікоў школы. Падкрэсліў, каб не забываць пенсіянераў і заўважаць людзей не толькі калі працуюць, але і тады, калі ўжо не выходзяць з хаты.

У заканчэнне ўрачыстасці ўсіх святкуючых павіншаваў прадстаўнік Бацькоўскага камітэта Міраслаў Бала. Дзеці раз'ехаліся і разышліся дамоў, а гасцей

Міхал Мінцэвіч

Былі лепшыя і горшыя

Успаміны Вольгі БАРКОЎСКАЙ з Коматаўцаў, народжанай у 1915 г.

Наша сям'я была ў бежанстве ў паволжскіх немцаў. Тата ездзіў у гаспадароў фурманам, а мама працавала з гаспадарамі ў полі амаль цэлы год. Я аставалася з нямецкімі дзецьмі пад наглядам старой немкі.

Назад вярталіся ў 1921 годзе. Ехалі возам, тата за Волгай каня купіў. Цераз раку трэба было перапраўляцца паромам. Конь спалохаўся і на пароме ўпаў. Але ўсё добра адбылося і на кані аж сюды прыехалі.

Тут не было нічога: чаго не спалілі былі, тое парасцягалі. Жылі мы ў Рудаўлянах, за рэчкаю, у маміных сваякоў; яны і чужых прымалі.

У школу я не хадзіла, у хаце была, а калі дала рады, тады ў поле выходзіла. А пасля ў Беласток да жыдоў паехала дзяўчаты ехалі і мяне ўзялі. Там у хатах рабіла тое, што мне загадвалі. Плацілі добра. Не ўсе жыды аднолькавыя былі: былі лепшыя, былі і горшыя. Працавала ў іх датуль, пакуль Польшча была.

Вярнулася дахаты, стала на працу ў аднаго пана. Тут у Германію бралі і мяне ўзялі. Завезлі ў Гродна, там назбіралі больш і павезлі ў Германію.

Завезлі нас адразу ў горад Ліпштад, крэйс Моранг. Паставілі ў вялікай фабрыцы каля станка; спярша немка абучала, а пасля сама ўжо рабіла. Выраблялі сукно — з раніцы да вечара працавалі. Жыла ў бараку каля фабрыкі. Спалі на двух'ярусных ложках; я спала знізу, бо зверху баялася. У пакоі спала больш за дваццаць асоб. Кармілі так, што нам не хапала, але пасля прывыклі; давалі снеданне, абед і вячэру. Былі там людзі з Міхалова, Беластока, Васількава — адны палякі і рускія. У пакоі чыгунная печка з трубою была, палілі ў ёй вугалем; вугаль падкрадалі. Немцы розныя былі — адны лепшыя, другія горшыя. Яны не любілі адно гультаёў, а так наогул добрыя былі.

У Германіі была тры гады: ад 1942 да 1945 года. Калі набліжаўся фронт, майстар, які крыху па-руску ўмеў, гаварыў. І як стала ўжо чутна стральба, тады нас забіралі дарогі чысціць — мы трупы людзей скідалі ў равы, а адтуль мужчыны забіралі. Так было мо з тыдзень.

Прыйшлі рускія, яны да нас нічога не мелі. Зайшлі мы ў пустую хату, там карова ў хляве мычала. Падаілі яе і амаль не паўміралі, бо карова доўга нядоеная была. Харчаваліся чым папала, хаця баяліся есці. Ішлі-ішлі, пасля машына нейкая нарвалася і мы на ёй прыехалі ў Беласток. А з Беластока кожны ў сваю дарогу падаўся. Я прыехала поездам у Валілы, а з Валіл пяшком у Скраблякі, Лужаны і дахаты. Быў ліпень 1945 года.

Запісаў Аляксандр Вярыцкі

На памежжы з Беларуссю

Чаромхаўская гміна мяжуе з Беларуссю. У прыгранічнай паласе сярод кустоў, палёў і сенажацей схаваліся тры вёсачкі: Баброўка, Полаўцы і Апака-Вялікая. Пасля вайны, калі ўстанаўлялася граніца, раздзяліла яна многія сем'і.

— Пачаткова граніцу ўстанавілі па вуліцы, — гаворыць Васіль Іванюк. Мяжа раздзяляла сядзібы. Каму ў Саюзе прыходзілася заставацца, дык ноччу на польскі бок пераходзіў. Два гады граніца заставалася без аховы. Прыпамінаю, што польскія пагранічнікі ўпершыню паказаліся на граніцы ў 1948 годзе, як першую настаўніцу, Юлю Арэхаўскую ў вёску прыслалі. Школа змяшчалася ў апусцелым будынку. Гаспадар, Грыша Вашчанка, за мяжу выехаў. Пры немцах на спіску падазроных знаходзіўся. Гэта няпраўда, што жыхары Апакі за хабар граніцу перанеслі, — адзначыў суразмоўца. — Справу вырашалі між сабою Савецкі Саюз і Польшча. У час размовы жыхары Апакі неахвотна гаварылі пра мінулае. Мой першы субяседнік, Мікола Ваўранюк, бацька солтыса Алёшы сказаў: "У Гайках жыў, як устанаўлялі граніцу нічога не ведаю. А сын, як солтыс, пра цяперашнія будні можа расказаць".

Дык, як вам жывецца ў гэтай пустэ-

чы? — пытаюся маладога Ваўранюка. —

- Нічуць. Ахраннікаў добрых маем, з усмешкай канстатуе солтыс. — Пагранічнікі выдатна выконваюць службовыя абавязкі як удзень, так і ўначы. На такіх можна спадзявацца.
- А што аб Еўрасаюзе думаеце лепш будзе ці горш? Гэта ж вы будзеце знаходзіцца на ўсходнім рубяжы Еўрасаюза?
- Усявышні можа адказаць, бо нам, смяротнікам гэтай зямлі — невядома.
- Святліцу маеце, цікаўлюся. Што
- Патрабуе грунтоўнага рамонту. Прасіў войта, каб грошы прызначыў. Абяцалі ў гміне.
 - А што з крамай?
- Аб'язныя прыязджаюць. Найбліжэй у Дабрываду — 5 км, у Чаромху – другое толькі...
 - Колькі жыхароў лічыць вёска?
 - Зараз трыццаць...

Прыпамінаецца мне колішняя Апака. Вёска каля 40 забудоў лічыла. Як настаўнічаў Жорж Панько, дык мастацкі калектыў арганізаваў. З пастаноўкамі (на беларускай мове) у наваколле выязджал ска жыццём бурліва. Зараз адмірае.

Уладзімір Сідарук

Дзень сеніёра ў Чаромсе

Да традыцыі ў Чаромсе належаць сустрэчы з пенсіянерамі. Сяголета Дзень сеніёра адзначаўся 26 кастрычніка. Арганізатарамі мерапрыемства з'яўляліся Гмінны асяродак сацыяльнай дапамогі і ГОК пры фінансавай успамозе Прадпрыемства чыгуначнага рухомага саставу ў Беластоку і прафсаюзнай арганізацыі гэтай установы, якая дзейнічае ў Чаромсе. Хаця абвесткі намнога раней былі развешаны ў наваколлі, зацікаўленне ў народзе не было надта вялікае. На Шоку і ягонага намесніка Яна Куцэві-

сустрэчу прыйшло намнога менш людзей чым у мінулых гадах. Стол застаўлены пачастункам перад сцэнай пуставаў (пасля заселі за ім самадзейнікі з Бельска).

Уступнае слова ўзяў войт гміны Міхал Врублеўскі. Прывітаў ён прысутных і гасцей: старшыню Ваяводскага праўлення Саюза польскіх пенсіянераў Яна Каліноўскага, дырэктара Прадпрыемства чыгуначнага рухомага саставу Яна

ча, настаяцеляў прыходаў: праваслаўнага а. Георгія Пліса і каталіцкага ксяндза Генрыка Балдыгу. Вельмі сардэчна прамоўца вітаў праграмнага дырэктара Еўрапейскага саюза хрысціянскіх дзяўчат і жанчын YWCA Наталлю Александровіч, якая прыехала з Жэневы і яе польскага адпаведніка Біруту Пахмін з Варшавы. Затым войт пазнаёміў прысутных з грамадскай дзейнасцю Гміннага асяродка сацыяльнай дапамогі і рэалізацыяй гмінных інвестыцый.

Госцем мерапрыемства быў вакальны калектыў "Бельскія куранты", а да танца ігралі мясцовыя музыканты з гурту

"Rewers Band". Спевакі з "Бельскіх курантаў" патрапілі развесяліць публіку. У іх рэпертуары пераважалі беларускія і рускія песні. Кіраўніком калектыву і дырыжорам з'яўляецца Аліна Кос, а на акардэоне прыігрываў Коля Сідарук.

Назіраючы за сёлетнімі святкаваннямі, я не прыкмеціў даўнейшай бадзёрасці, што адчувалася ў мінулым у час супольных спеваў і танцаў. Жанчыны (а іх была большасць) неахвотна ішлі да танца. Не чуваць было супольных спеваў. Відаць, сеніёры разважаюць над невясёлай будучыняй.

Уладзімір Сідарук

Сустрэча з палітыкамі

Перад сенатарскімі выбарамі Гайнаў-ку наведаў былы віцэ-прэм'ер Раман Ягелінскі. Прыехаў ён з кандыдатам у сенатары, а гасцей прымала экс-бурмістр Гайнаўкі Ядвіга Рудзінская-Патэюк. Выступала яна ад гайнаўскіх структур Народнадэмакратычнай партыі, якую ўзначальвае Раман Ягелінскі. На спатканне, арганізаванае ў Музеі і асяродку беларускай культуры, прыбылі пенсіянеры, беспрацоўныя і прадпрымальнікі.

Старшыня Раман Ягелінскі выступаў у абароне земляробаў і шахцёраў. Прапанаваў палепшыць умовы жыцця на вёсках праз газіфікацыю і ўвядзенне тэлефонаў. Пахваліў падляшскіх жывёлаводаў за высакаякасную прадукцыю малака.

Гайнавяне крытычна ацанілі рэчаіснасць. Беспрацоўныя наракалі на адсутнасць работы на гайнаўскім рынку працы, крытыкавалі прадпрымальнікаў за нізкія зарплаты і неадпаведныя ўмовы прапаўлалкавання.

— Калі беспрацоўнаму за пяцьдзесят, то зубы можа паламаць, а ніхто яго на працу не прыме. Прыватныя ўласнікі плацяць па 2,50 зл. за гадзіну работы. Жонка мая і я не працуем. Як нам выхоўваць дзіця? Вымушаны я хадзіць да сваёй маці, каб з пенсіі дала на хлеб, — гаварыў з горыччу беспрацоўны гайнавянін. — Я раней быў прыхільнікам левых палітыкаў, а зараз сам не ведаю каго мне падтрымліваць.

Уладзімір Паскробка гаварыў, што польскія ўлады непатрэбна адвярнуліся ад беларускай дзяржавы. Прапанаваў развіваць гандлёвыя зносіны з беларускімі прадпрыемствамі.

Раман Ягелінскі сказаў, што з'яўляецца прыхільнікам гандлёвага супрацоўніцтва з Беларуссю.

Аляксей МАРОЗ

У час сесіі Рады Гайнаўскага павета разгарнулася дыскусія наконт пашырэння запаведніка Белавежскай пушчы да амаль дзесяці тысяч гектараў. Радныя абвінавачвалі староства, што не абаранілася ад пашырэння запаведніка. Стараста Уладзімір Пятрочук патлумачыў, што для пашырэння запаведніка непатрэбна згода самаўрадаў. Міністэрства асяроддзя без кансультацый пашырыла ахоўную зону ў Белавежскай пушчы.

Радны Міхал Андрасюк звярнуў увагу, што ўлады павета павінны змагацца супраць пашырэння запаведніка незалежна ад магчымасцей самаўрадаў. Сярод радных не знайшлося ніводнай асобы, якая выказ-

валася б за патрэбай пашырэння запаведніка або нацыянальнага парку. Магчыма, што некаторыя радныя з'яўляюцца прыхільнікамі больш строгай аховы лесу. Аднак не выказваюцца на гэтую тэму, бо не хочуць атрымаць адмоўнай ацэнкі выбаршчыкаў. Сярод жыхароў Гайнаўшчыны вельмі мала асоб, якія падтрымліваюць пашырэнне запаведніка або парку. Радныя Гайнаўскага павета апасаюцца, што Белавежская пушча ў выніку міністэрскіх дзеянняў можа ператварыцца ў вялікі запаведнік. Гэта будзе лягчэй зрабіць, чым пашыраць нацыянальны парк, бо для такой змены патрэбна згода самаўрадаў.

Аляксей МАРОЗ

Сваё – найлепшае

Назіраючы за рынкам можна сказаць, што сёлетні год быў ураджайны. Гароднінай і фруктамі завалены прылаўкі. Цэны невялікія. У мінулым яблыкі купляў "Гортэкс". Сёлета сакавітыя яблыкі нікому непрыдатныя. У мяне нічога не змарнавалася. Яблыкі рэзаў, на ніткі нанізваў і сушыў. Аднавяскоўцы жывёлай скармлялі. Свежыя акуратна ў скрыначкі памясціў ды на зіму ў кладоўку паставіў.

Грыбнікам таксама сёлета пашанцавала. Хто не ляніўся, дык назбіраў сабе і на продаж. У Дашах па 300-400 баравікоў у дзень прыносілі. У Гайнаўцы я бачыў, як па Ліповай вуліцы мужык поўны вазок белых грыбочкаў за сабою цягнуў. А зараз і зялёнкі ды апенькі паказаліся. Бацькі пакойныя казалі: "Што летам нагою, дык зімою рукою". Гэтай мудрасцю і я карыстаюся.

Сваё найлепшае — гэта вядома кожнаму. Напрыклад, свойскай каўбасцы ніякі кааператыўны выраб не дакажа. З часнаком, гарчычкай... Духмяная і смакавітая — пальчыкі аблізваць. Многія вытворцы кажуць, што айчынная вытворчасць можа канкурыраваць з замежнай. Наша — экалагічная, заходняя — Бог адзін ведае, што ў сабе змяшчае. Польскія мясныя вырабы цэняцца на замежных рынках. Гарэлка таксама. Мой школьны сябра Васіль Баранаў, у мінулым капітан дальнемарскога плавання, гаварыў, што будучы ў Вялікабрытаніі за польскай гарэлкай трэба было ад поўначы ў чаргу станавіцца. У шасцідзесятыя гады я, як турыст, у Берлін з'ездзіў і салямі купіў. Прызнаюся, што ніхто ў сям'і яе не еў, нясмачная была. Значыцца, сваё найлепшае.

Уладзімір Сідарук

Новая вялікая крама ў Гайнаўцы

Усеагульны кааператыў спажыўцоў "Сполэм" у Гайнаўцы будуе вялікую краму ў цэнтры горада па вул. Стэфана Баторыя. Будынак мае плошчу ў 1 680 квадратных метраў. Пры ім шмат месца адведзена пад стаянку аўтамабіляў.

У новай прасторнай краме будуць прадаваць харчовыя прадукты ды прадметы хатняга ўжытку. У будынку прадугледжана памяшканне на аптэку. Яшчэ іншыя памяшканні ПСС будзе здаваць у арэнду. У іх прадбачваецца продаж вопраткі, электраасвятлення, кветак.

Пабудову крамы пачалі сёлета ў ліпені. Пачне яна працаваць у пачатку снежня г.г. Кошт інвестыцыі складае суму каля 3 млн злотых.

(яц)

Цікавінка ў Градалях

Ад некалькіх гадоў карысна мяняецца выгляд вясковых панадворкаў ды стаўленне вяскоўцаў да ўсялякіх навінак. А яшчэ не так даўно сеянне травы перад хатай успрымалася пераважна адмоўна — як вялікае марнатраўства зямлі, распуста. Сёння амаль у кожнага гаспадара свая касілка для травы (з крамы або самаробная). Людзі садзяць аздобныя кусты, капаюць сажалкі, абкладаюць каменнем, будуюць кладкі, а зімою перад многімі хатамі на дрэвах загараюцца святочныя лямпачкі. Гэта "голас" маладога пакалення; часта ўраджэнцы вёсак прывозяць на сваю бацькаўшчыну розныя выдумкі дзеля ўпрыгожання наследаваных ад бацькоў дамоў, каб у водпуск прыехаць на родны панадворак у сваю вёску і — найважнейшае пабыць сярод сваіх людзей, насалоджваючыся роднай гаворкай. Але не толькі яны: штораз больш жыхароў вялікіх гарадоў, у тым ліку і сталіцы, набіраюць ахвоты для жыцця ў беларускіх вёсках. Гэта часта маладыя людзі, якія купляюць пустыя хаты, бо — як кажуць тут хаця дзеці могуць уволю пакатацца на ровары. І так, як калісь вёска масава цягнулася ў гарады, так сёння гарадскія людзі, шукаючы прыроднага спакою, сталі аглядацца за "правінцыяй".

Уязджаючы ў Градалі, што ў Арлянскай гміне, з боку бельскай шашы, увагу зразу прыцягвае вялікае спрадвечнае страшылішча — дыназаўр даўжынёю за дзесяць метраў!

Дыназаўры, мезазойскія мяса- і расліннаедныя гады, былі малыя — як каты — і вялікія — тыраназаўры, як у Градалях.

Гэты звер разбуджае цікавасць прыезджых, у тым ліку і маю: адкуль такі яшчар у Градалях? Пытанне скіраваў я да жанчыны, сядзячай на лавачцы насупраць чучала. Высветлілася, што яна, пенсіянерка Марыя Амельянюк, з'яўляецца яго ўладальніцай:

— Вырабілі гэта мае ўнукі з горада на працягу двух тыдняў. Спярша збудавалі стальны каркас і абляпілі яго слаямі пенаполістырола. Задумаў гэта і выканаў праект унучкі муж, Вайцех з Вроцлава. А ў хаце сауна, побач вялікі стаў. Маладыя прыязджаюць сюды адпачываць і пасля сауны скачуць у стаў; дзяўчаты таксама.

А людзі затрымоўваюцца тут з цікавасці, робяць здымкі, некаторыя ўлазяць нават на хрыбет яшчара. Быў тут пусты пляц, а цяпер зрабілася як весела, — кажа жанчына.

Міхал Мінцэвіч

Утрымаць малочныя кааператывы

Яднанне малачарскіх кааператываў — неабходнасць у саперніцтве на рынку Еўрасаюза — адна з галоўных высноў, да якіх дайшлі ўдзельнікі канферэнцыі ў Райгродзе. Прыняло ў ёй удзел каля 130 прадстаўнікоў гэтай галіны гаспадаркі з усяе Польшчы. Праводзілася яна пад лозунгам "Польскае малачарства ў Еўрасаюзе — шанцы і пагрозы". Патранат над канферэнцыяй трымаў падляшскі маршалак Януш Кшыжэўскі.

Як здавалася, з найбольшым зацікаўленнем удзельнікаў сустрэлася выступленне Алана Гіліса, былога старшыні Ірландскай сельскагаспадарчай палаты, цяпер — аднаго з пастаўшчыкоў у адну з найбольшых у свеце фірмаў перарабля-

ючых малако — *Glambla*. Намаўляў ён, каб пакінуць у Польшчы як найдаўжэй кааператыўны мадэль малачарства.

Паводле даных, прыведзеных віцэ-маршалкам Кшыштафам Талвінскім, у мінулым годзе Падляшша займала другое месца ў Польшчы (пасля Мазавецкага) у скупцы малака. Прытым Падляшша мае 38,5 тыс. пастаянных пастаўшчыкоў, два з паловай менш чым, для прыкладу, найбольшы вытворца малака ў Еўрасаюзе — Нямеччына, у якой малако вырабляюць 209 пастаўшчыкоў. Да гэтага часу ўсе сяляне ў ваяводстве склалі ўжо заявы на прызнанне малочных квот. Агулам прадукцыяй малака на Падляшшы займаецца каля 60 тыс. гаспадарак. (холм)

Hiba

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка

Старшыня: Яўген Мірановіч. **Адрас рэдакцыі:** 15-959 Bialystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149. **Тэл./факс:** (0 10xx 85) 743 50 22.

Тэл./факс: (0 10xx 85) 743 Internet: http://niva.iig.pl E-mail: redakcja@niva.iig.pl Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury.

Галоўны рэдактар: Віталь Луба. Сакратар рэдакцыі: Аляксандр Мак-

Рэдактар "Зоркі": Ганна Кандрацюк-Свярубская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шафран. **Канцылярыя:** Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.

Друкарня: "Orthdruk", ul. Składowa 9, Białystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: 1. Termin wpłat na prenumeratę na I kwartał 2004 r. upływa 5 grudnia 2003 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

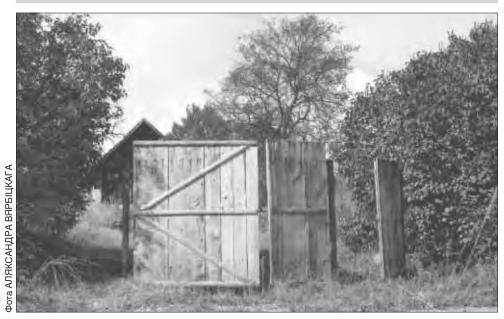
na terenie woj. podlaskiego i oddziały "Ruch" na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na I kwartał 2004 r. wynosi 26,00 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysylką za granicę pocztą zwyklą — 115,00; pocztą lotniczą Europa — 127,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 153,00. Wplaty przyjmuje "RUCH" S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 12401053-40060347-2700-401112-005.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysylką w kraju wynosi 3,40 zł, a kwartalnie — 44,20 zł; z wysylką za granicę pocztą zwyklą — 4,70 (kwartalnie — 61,10), pocztą priorytetową: Europa — 5,90 (76,70), Ameryka Pln., Afryka — 6,60 (85,80), Ameryka Pld., Środk., Azja — 7,40 (96,20), Australia — 9,60 (124,80). Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika "Niwa", Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-401150015504.

Ніўка

Салідная засцярога

"Даўціпы" Андрэя Гаўрылюка

- Ці вы ўтрымаеце сваю будучую жонку? — пытае нарачонага бацька дачкі.
- Безумоўна! Я з'яўляюся чэмпіёнам краіны ў падыманні цяжараў.

У судзе.

- Пан Новак, пытае суддзя сведка, — як далёка ад месца падзеі былі вы, калі раздаўся першы выстрал?
 - Нейкія два крокі.
 - А калі прагрымеў другі?
 - О! Хіба з паўкіламетра.

Гутараць дзве сяброўкі:

— Мой муж ачараваны мною, — хваліцца адна. — Захапляецца маімі нагамі, вачамі, грудзьмі...

- А ты што ў ім цэніш?
- Добры густ.
- Сустрэнеш прыгожага юнака, кажа варожка жабе, — які схоча шмат чаго пра цябе даведацца...
 - Дзе яго спаткаю: на лузе?
 - На ўроку біялогіі ў час вівісекцыі.

Гутараць два бізнесмены:

- Калі я пабудаваў вялікую аўтамабільную стаянку, мае рабочыя пастаянна спазняюцца на працу.
- Я не зрабіў такой памылкі, таму кожны стараецца прыехаць як найхутчэй, каб заняць вольнае месца для свайго самахода.

Аптычны зман

У акулярах ці без, блізарукі ці дальназорны, кожны бачыць па-свойму. Значыць, абсалютна суб'ектыўна. І пра тое, што бачыш, пра тое і думаеш, аб тым і гаворыш — гэта і ёсць непазбежная мадальнасць бачнага. Ну, можа я занадта ўжо раз'ехаўся: не заўсёды тое, што бачыш тое і разумееш, не разумееш усяго таго, пра што гаворыш... А бачыць жа ж па-свойму. Дык што — рэальнасць? Што праўда? Нават калі п'еш, не заўсёды бачыш тое, як п'еш. А калі вып'еш, справа робіцца яшчэ больш складанай.

- Колькасць наліванага і выпіванага намі напою можа залежаць ад зману звязанага з кшталтам посуду, з якога п'ем, — заўважыў Коля Здунюк. — Чытаў я пра такое. А ты як мяркуеш, Вандал?... Ну, добра выпіць чырвонае віно. Нам, старым, дык папраўляе яно кроў.
- Не толькі старым! Я пра той зман чытаў... — прыпамінаў я, — у часопісе Journal of Consumer Research...
- То ты "чытаты" і "пісаты"! Літ... р... аратар. А што там пісалі?
- Што і малалеткі, і дарослыя, і працуючыя прафесійна пры наліванні памылкова ацэньваюць колькасць налітай у шклянку вадкасці. Больш наліваюць у нізкія, шырокія шклянкі, менш у высокія ды вузкія і здаецца ўсім, што ў сапраўднасці — наадварот. Даследаваў гэтыя істотныя праблемы Браян Вансінк, прафесар маркетынгу і харчавання Ілінойскага універсітэта ва Урбана-Шампэйн. Здаўна вядома, што кшталт уплывае на бачанне памеру. Трохкутнікі здаюцца быць большымі ад квадратаў, аб'екты распаложаныя гарызантальна даюць уражанне, што яны меншыя, чым вертыкальныя...
- То, можа, я ўжо пакладуся, адкінуўся на спінку канапы Збышка. — А ты мне налівай... чырвонае віно ў тую ніз-

кую шклянку ад віскі... Так нельга?.. А я ўсё магу. Мне ўжо мора па калена...

- Ты менш піў бы і еў бы! зірнуў я на талерку на Збышкавым жываце.
 - А што, шкадуеш?
- Не шкадую табе, даражэнькі. Ды слухай пра доследы на амерыканскай моладзі. На лагеры налівалі ім пітво ў шырокія шклянкі, і выпівалі яны на 76,4 працэнта больш, чым калегі выпіваючыя з высокіх шклянак. Дзяўчаткі налівалі сабе менш, але абедзве групы былі пад уплывам аптычнага зману. Адначасова ўсе былі ўпэўнены, што ў нізкіх шклянках соку менш. Паколькі амаль усе выпівалі сок да дна, тое, колькі выпілі, залежала ад кшталту шклянкі.
- А што з дарослымі? Нашых правяралі? — Коля ўжо высмоктваў сваё віно з нізкай шклянкі.
- Мы ў змане крыху меншым ад маладых. Толькі пра здароўе трэба думаць. Горш з барменамі.
- А што, наліваюць не ў сваю ка-
- Вось, Коля, рабілі эксперымент у Філадэлфіі... Як паддоследныя вадкасці выкарыстаны былі ром, кола, віскі, гарэлка і тонік. І хоць вопыт у барменаў большы, усё ж налівалі ў высокія шклянкі на 31,3 працэнта больш, чым у нізкія. Яно, вядома, чым большая ў іх практыка, тым меншыя па-
- Кажаш, у Філадэлфіі? То ж цяпер тамака твая Агата!
- Не бойся, Збышка! Калі б і прыйшлося трапіць Агаце ў бар, дык, пакуль выцягне долар з кашалька, і шклянку змерае, і бармену на рукі гляне...
- А дзе яна вочы мела, як за цябе ішла?! — зарагатаў Коля і пакаціўся на

Вандал Арлянскі

Адгаданка

1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	<i>17</i>	18	19	20	21
22	23	24	<i>25</i>	26	<i>27</i>	28

Шыфраграма

Літары адгаданых слоў, перанесеныя згодна з іх парадкавымі нумарамі ў клеткі роспісу, складуць рашэнне — прыказку.

- 1. прадмет прызначаны для гульні = 27 __ 28 __ 26 __ 7 __ 8 __;
- 2. пляцоўка пад дахам на слупах для хавання ад непагоды = 3 __ 11 __ 1 __ 25 __ 14 __ 15 __;
- 3. палахлівы невялікі звярок з атрада грызуноў або сінонім беларускага рубля
- = 21 24 18 16 ;
- 4. імклівы зрух або адзін з баёў у цяжкай атлетыцы
- = 19 __ 2 __ 17 __ 20 __ 23 __;
- 5. мясцовасць у Цэнтральнай Францыі, дзе ў другую сусветную вайну быў французскі калабарацыйны ўрад = 5 __ 4 __ 12 __ 13 __;
 - 6. сталіца Латвіі = 10 __ 22 __ 9 __ 6 __.

(Ш)

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 39 нумара

Бег, вера, дыня, папас, сініца, удой, цень.

Рашэнне: У добрай гаспадыні і певень нясецца.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Мікалаю Сазановічу з Навін-Вялікіх і Лявону Федаруку з Рыбалаў.

Шаптаць забаронена!

Ужо ад нейкага часу з узлескаў Сандара Жоржавіча нёсся таемны шэпт. Звярына збіралася ў мешаныя групкі. Не так, каб від з відам, але кожны з кожным. Аб чым шапталі? Таго якраз уселясное кіраўніцтва не ведала. Нават дзяцел Стукач не мог таго дапяць. Справа, значыць, мусіла быць пастаўлена на чарговым сходзе кіраўніцтва.

 Гэтыя шэпты ўжо не стрываць, пачаў Сандар Жоржавіч. — Я разумею, што звярына вые, раве, ці, як лясное птаства, свіргоча, але — шаптаць?! І да таго яшчэ і гуртуецца!

Лань Гаўрусіха, устрывожаная сітуацыяй, нахілілася над вухам вавёркі Кацюшы. Ціха, каб не мяшаць мядзведзю, спрабавала пажартаваць вядомай сярод двухногіх млекакормячых песняй:

— Шэптам мне кажы, кажы шэптам, каб ніхто чужых тваіх слоў не падслухаў, і хай над намі зачыніцца ціша, у якой ужо больш не трэба будзе слоў...

Сандар Жоржавіч пачуў ланіна падспеўванне:

— А гэта што там за такое? Ці вы, лань, набраліся таго перашэпту?

Лань аж угнулася:

- Ай, не, мядзведзь вы мой. Я толькі... так.
- "Так", гэта толькі так гаворыцца! А ў сапраўднасці вядома, што вы тут шапталі.

Галоўны ідэолаг кіраўніцтва заяц Генадзь, які ад нейкага часу быў закаханы ў Гаўрусіху (таемна, бо як жа ж мае мець заяц прыхільнасць да лані!), заступіўся за яе:

 Веліч ты наша найвышэйшая, звярнуўся Генадзь да Сандара Жоржавіча. — Сяброўка лань не шаптала. Існасць шаптання ў тым палягае, што ніхто не чуе таго, пра што шэпчацца. А ваша велічнасць чула. Значыць, гэта не шэпт, а нягучнае выказванне.

Лань затрапятала веямі, усхваляваная зайцавай рыцарскасцю. Мядзведзь крыху збянтэжыўся:

— Ну, малаважна гэта... Трэба спыніць гэтыя сабранні ды шэпты па ўзлесках. Загадваю! Ад сёння па ўзлесках можа сустракацца толькі па тры штукі звяра. Прытым неабходна мусяць яны прадстаўляць толькі адзін від. Найважнейшае: звер ад звяра мусіць стаяць у адлегласці найменш дзесяці

Лань Гаўрусіха заўважыла:

- Але ж тады звер да звяра раўсці
- I ў тым справа, мая ты Гаўрусішка. Калі будуць раўсці, дык будзе ўсё тое па лесе разносіцца, і ўсё пачуем, тлумачыў мядзведзь, рады сваёй заявай і праніклівасцю. Гэтым і завяршыўся чарговы сход уселяснога кіраўніцтва.

Як заўсёды пасля сходу, Сандар вяртаўся ў сваю бярлогу.

- I ці мая велічнасць не геніяльная? прашаптаў і адразу пачуў свой шэпт.
- Не шапчы да сябе! зароў. Згодна са сваім загадам, падбег дзе-
- сяць крокаў і заявіў:
 - Якая мая велічнасць геніяльная! Прызнанне прагучала на ўвесь лес. МакХолад

